Զ. ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 1,716   Կ. ՊՈԼԻՍ. 1902, ՄԱՅԻՍ 20——2 ՅՈՒՆԻՍ   25 ՍԷՖԷՐ. 1320 —— 20 ՄԱՅԻՍ 1318   ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

Բիւզանդիոն

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ 7 Մէճ.
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ 36 ֆր.
ՎԵՑԱՄՍ. 18 ԽԱՄՍ. 9 ֆր.
ԱՆԳԼ. ԼԻՐԱ 119 ղրշ. — 20 ՖՐ. ՆՈՒ 94½ ղրշ. — ՕՍՄԱՆ. 55 ղրշ.

ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ 6 Մէճ.
ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ 3
ԽՈՒՄԱՍԵԱՅ 1½
ՀԱՏԻՆ ԳՆԻՆ 20 փարա

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien, Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ   ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ   ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ՔԱՐՆԷԿԻԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

Աշխարհահռչակ միլիոնատէրն Քարնէկի . . .

—Թողութի՛ւն։ Աւելի չիտակ պիտի չըլլա՞ր «միլիառատէր» ըսել։

=. . .

—Բայց քանի որ խօսքերնիդ Նոր Աշխարհին վրայ է, հոն «միլիոնատէր» մակդիրն այսօր նոյնչափ սովորական դարձած, և նոյնչափ երեւէ ինկած է, որչափ մեր մէջ «Մեծապատիւ» մակդիրը։ Եւ ինչպէս, մեր մէջ, առաջուան բոլոր Մեծապատիւներն այսօր «Ազնուաշուք» են, Ամերիկայի մէջ ալ կարծես թէ առաջուան բոլոր միլիոնատէրներն այսօր միլիառատէր են։

=Բայց ինչպէս որ մեր այսօրուան Ազնուաշուքներն առաջուան Մեծապատիւներէն աւելի չեն արժեր, ձեր միլիառատէր բացատրութիւնն ալ իմ միլիոնատէր բացատրութենէս աւելի բան մը չի նշանակեր։

—. . .

=Հարկաւ։ Որչափ ատեն դուք ֆրանքով միլիառատէր կ'ըսէք, ես կը շարունակեմ ոսկիով միլիոնատէր ըսել։

—Բառի խնդիր, ըսել կ'ուզէք, ձեւին պէս, և ո՛չ թէ իրական արժէքի տարբերութիւն։

=Կ'երեւի թէ Մամուլը մեծ միջոց մ'է՝ ինչպէս ընկերային քմահաճ խտրոններ հաստատելու, անանկ ալ զանոնք ջնջելու։ Ես լրագիր կ'ճանչնամ որուն ընկալագրերուն վրայ ամէն բաժանորդք առ հասարակ «Ազնուաշուք» տպուած են, խոհարարէն մինչև պանքեռը։ Ո՛չ ոք Մեծապատիւ է հոն։ Ամէնքն ալ Ազնուաշուք։

—Սքանչելի գաղափար։ Լրագիրը, այսինքն՝ բաժանորդագինը, կ'հաւասարցնէ զանոնք զոր կ'բաժնէ քըսակը!!։ Տեսակ մը կրօնական պաշտօն՝ լրագրին պաշտօնը!!։

Ուրեմն, Քարնէկի այս օրերս գիրք մը հրատարակեց։ Այս զարմանալի մարդն այնչափ կ'հասկնայ Դրականութենէն որչափ Պողպատէն, Հանքածուխէն, Մեքենայէն։ Այս վերջին Երեւութիւնն իրեն վաստկցուց 40էն մինչև 60 միլիոն ոսկիի զուտ հարստութիւն մը, որով, ինչպէս գիտէք, գործէ քաշուեցաւ։ Բայց պարապ չի կենար։ Ամէն օր միջոց մը կ'խորհի թէ իր ահագին հարստութիւնն ի՛նչպէս գործածէ հանրութեան օգտին։ Եւ աւելցած ժամանակը կուտայ Դրականութեան։

Իր գրքին անունն է The Empire of Business, Գործի Տէրութիւնը, կամ Գործի Աշխարհը, որ հաւաքածոյ մ'է զանազան առիթներով Մր. Էնտրիւ Քարնէկիի բրիտանեան և ամերիկեան համալսարանաց մէջ հրատարակած ուսումնասիրութեանց, «յաւելեալ և ճոխացեալ»։ Գինը քիչ մը սուղ է, 63 ղրշ., բայց ապահով կրնանք ըլլալ թէ շատ պիտի ծախուի, և քանի մը հազար ոսկիին ալ Մր. Քարնէկի այս կերպով պիտի շահի, զոր պիտի նուիրէ աղքատ կամ անկար գրագէտներու փոխադարձ օգնութեան Ընկերութեան մը։ Երեւակայեցէք որ մեր մէջ մեծահարուստ ճանչցուած ազգային մը գիրք մը գրէր, մեր երիտասարդներուն խօսելու համար հարստանալու միջոցներուն վրայ։ Զէ՞ք կարծեր որ ընթերցողները անսովոր թիւ մը կ'ունենար։ Օրինակի համար, ենթադրեցէք որ ողբացեալ Սերովբէ Կիւլպէնկեան, կամ Յովհաննէս Էսաեան, կամ Ներկայից մէջէն Մարտիրոս Էֆ. Թօզատեան, կամ Գրիգոր Էֆ. Գարակէօզեան գործի, առուտուրի, սեղանաւորութեան, մեծ հաստատութեանց հետ, պայմանագրութեան, և հարստութեան միջոցներուն վրայ գիրք մը գրած և տպած ըլլային, շատ մը տրտղոսաւոր գրագէտներէ և հին կամ նոր հրապարակագիրներէ աւելի չէի՞ն կարդացուեր։ Բարեկիշատակ Սանասարեանց ա՛յնչափ գեղեցիկ և անմոռաց յիշատակներ ունի Ազգին մէջ։ Բայց ո՛րչափ աւելի պիտի գնահատուէր եթէ էջ մը թողած ըլլար ուր իր հոգին ցոլանար։ Որչափ կ'յիշենք, Հայ հարուստներէն միայն Պաքուցի Ադամեան մը, Նաւթի գործէն հարստացած, գիրք մը գրած է իր Եւրոպեան ուղեւորութիւնը պատմող, և Հայ լեզուին ու գրականութիւնը մշակելու պէտքը ջատագովող։ Բայց այս գիրքը կ'ճանչնանք միայն մեր Պաքուի Թղթակիցին անոր վրայ մեզ գրած յօդուածէն։ Գիրքը տեսած չենք։ Ո՛չ միայն կարողութիւնը, այլ և ճաշակը պակաս է մեր հարուստներուն՝ իրենց փորձառութենէն բաժին մը հանելու իրենց ազգակիցներուն, հրապարակի վրայ շօշափելի ձև մը տալով իրենց խորհուրդներուն ու զգացումներուն։ Զենք կրնար ըսել թէ ասիկայ շահ մը եղած ըլլայ մեր գրականութեան կամ հրապարակագրութեան համար, գրելու գործին միայն գրելու գործէն ապրողներուն սահմանափակուիլը։ Արեւմտեան ամէնէն յառաջացած, ամէնէն գործունեայ հասարակութիւններուն մէջ, կան հարուստներ որք ինչպէս հարստանալու, անանկ ալ գրականութեամբ և գեղարուեստով զբաղելու ժամանակը կ'գտնեն, որովհետև իրենց ստացած աւելի կատարեալ դաստիարակութիւնը նաև մտքի գործերէն համ առնել կուտայ իրենց։

Մր. Քարնէկիի գիրքն ուղղուած է պատանիներուն և երիտասարդներուն, կարդալով զայն, մարդ կ'զարմանայ թէ ո՛րչափ պարզ, ո՛րչափ դիւրահասկնալի կանոններ կան եղեր հարստանալու համար, և սակայն, ա՜յնչափ քիչեր կ'յաջողին.... Տեսէ՛ք ի՛նչ է Մր. Քարնէկիի զանազան Գլուխներուն բովանդակութիւնը. —

«Պարկեշտութիւնը լաւագոյն քաղաքականութիւնն է։ Ամէնէն ճարպիկ, ամէնէն աչքը բաց մարդն ա՛յն է միշտ որ ամէնէն աւելի պարկեշտօրէն կը գործէ։

«Աշխատեցէք առանց ձանձրանալու, ուժով աշխատեցէք, ձեր պարտականութիւնը լիովին կատարեցէք։ Ջանքերնիդ խնայելով բան մը չէք շահիր։

«Ձեր մեծերուն, ձեր գործի տէրերուն շահերն իբրեւ ձեր անձնական շահը նկատեցէք և անանկ գործեցէք։

«Միշտ քիչ մը դրամ մէկ կողմ դրէք։

«Երբեք շահադիտութիւն մի՛ ընէք, Սակարանի մէջ մի՛ խաղաք։

«Երբեք ոգելից ըմպելիք բերաննիդ մի՛ դնէք։

«Երբեք ուրիշի մուրհակին, պարտքին երաշխաւոր մի՛ ըլլաք։

«Մի՛ կարծէք որ կատարեալ երջանկութիւնն հարստութեան մէջ ըլլայ։

«Եւ մի՛ զարմանաք երբ հարստութիւնը չառցնէ ձեր զբաղումները, մտածումները, հոգերը, մտատանջութիւնները։ Հարստութենէն անբաժան են ատոնք։ (Մինչև որ, Մր. Քարնէկիի նման, 40—50 միլիոն ոսկիով քաշուիք գործէ, և ձեր +էյֆը նայելու սկսիք, ի միւս անգամ գալստեան։)

«Բարի կին մը երկան գլխուն պսակն է։ (Հակառակն ալ՝ երկան գլխուն .. պէտոն է, այլովքն հանդերձ։)

«Երջանիկ պիտի ըլլաք ա՛յն ատեն միայն երբ առաջինի ըլլաք։»

Հազար անգամ գրուած, բացատրուած այս խրատները Մր. Քարնէկի կ'գրէ այնպէս իբր թէ իրմէ առաջ ուրիշ մէկն ըսած չըլլար զանոնք։ Բայց քանի որ ամէն կողմէ իրեն հարցուեր են իր հրաշալի հարստութեան գաղտնիքը, ինքն ալ կ'ըսէ թէ ասոնցմէ զատ ուրիշ սկզբունք չունեցաւ իբրև կանոն իր կեանքին։

Բայց Մր. Քարնէկի քանի մը նորութիւններ ալ ունի։

Անգլիական առած մը կայ թէ «Ձեր բոլոր հաւկիթները մէկ կողովի մէջ մի՛ դնէք.» այսինքն՝ բոլոր դրամդ մէկ գործի մի՛ պառկեցներ. բոլոր կարողութիւնդ միայն մէկ գործի մի՛ տար. բոլոր զաւակներդ միևնոյն գործին մէջ մի՛ դներ, են.։ Մր. Քարնէկի այդպէս չի կարծեր։ Իր առածն այս է. «Ձեր բոլոր հաւկիթները մէկ կողովի մէջ դրէ՛ք, բայց վրան լաւ հսկեցէ՛ք»։

Մեր կարծիքով, երկու վարդապետութիւններն ալ, ժամանակին, մարդուն, տեղւոյն համեմատ, իրենց լաւ կողմերն ունին, և Մր. Քարնէկիի սրբագրութիւնն ինքնին սրբագրութեան կ'կարօտի։ Տարակոյս չկայ թէ նորահաս երիտասարդ մը ա՛յն պայմանաւ միայն կրնայ յաջողիլ գործի ասպարէզին մէջ, որ իր բոլոր միտքը, ուժը, ժամանակը, կարողութիւնը մէկ գործի տայ, և անոր մէջ առաջինն ըլլալ ջանայ։ Սկզբնաւորութեան համար, այսքանը ճիշդ է։ Բայց եթէ վաճառական մ'է սա, ինչո՞ւ պահանջենք որ միայն մէկ տեսակ ապրանքի վրայ գործ ընէ, և մէկէն պակաս, միւսէն աւելի շահելով, միջին մը գտնելու հետամուտ չըլլայ։ Եթէ խնդրասէր մ'է, գումար մը մէկ կողմ դրած է զոր արժեթղթով շահեցնել կ'ուզէ, ինչո՞ւ կապուի միայն մէկ տեսակ արժեթղթի։ Եթէ ուսումնական մ'է, կ'հասկնանք որ մէկ ճիւղի մէջ հեղինակութիւն մ'ըլլալու հետամուտ։ Բայց եթէ միջավայրը չի վերցնե՞ր, եթէ մէկէ աւելի ճիւղի մէջ յաջողիլը պայմա՞ն է։

Մր. Քարնէկի մեծ կարեւորութիւն կուտայ երիտասարդներուն քով push կոչուած «խիզախ» բնաւորութեան, և իրեն շատ սիրելի են pushing fellows, աչքը բաց, ճարպիկ, յանդուգն տղաքը, որք իրենց պաշտօնին, իրենց գործին մէջ գո՛րծ դի՛րք կ'ստեղծեն իրենց համար, սովորականէն աւելի աշխատասիրութեամբ, մտադիւր հոգածութեամբ, իրենց մեծին աչքը մտնելու համար բարեմիտ և համարձակ ճիգերով։ Առևտրական ասպարէզի մէջ յաջողութեան համար մէկ հատիկ ծիրք կ'համարի զայս։ Եւ իրաւունք ունի։ Երիտասարդը փառասէր պէտք է ըլլայ, իր վրայ ուշադրութիւն գրաւելու համար ձեռքէն եկածն ընէ, աչքի զարնելու նայի, և ասոր համար, չվարանի իր որոշեալ պարտականութենէն աւելին կատարելու, մինչև իսկ ուրիշին ալ գործն ինք կատարելու մասամբ մը, և ա՛յն աստիճան նոյնանայ իր տիրոջ շահերուն հետ, որ ի հարկին անոր խորհուրդ տալու, խելք սովորեցնելու կարող ըլլայ։ Ցհառ, պէտք է ջանայ իր տիրոջ գործին ընկեր ըլլալու, և անոր աղջկան հետ ամուսնանալու։ Ահա՛ յանդուգն երիտասարդի մը համար յաջողութեան, երջանկութեան կատարելութիւնը, կ'ըսէ Մր. Քարնէկի։—

Բայց եթէ վաճառականի ամէն գրագիրներն ալ այս միևնոյն կէտ նպատակին գնեն իրենց գլխուն մէջ, թո՛ղ ըսէ՞ն ո՞ր մէկն իրեն ընկեր պիտի առնէ, ո՞ր մէկուն աղջիկ պիտի հասցնէ, և երբ ամէնուն ալ խելքն էֆէնտիին Օրիորդ աղջկանը գացեր է, գործերու՞ն ո՛վ պիտի նայի....

Մր. Քարնէկի կ'խօսի օրուան մեծամեծ տնտեսական խնդիրներուն վրայ, Դրըոշներու, Երկաթուղիներու, Երկաթի և Պողպատի, Միջազգային Վաճառականութեան վրայ, են։ Իր գրքին ամենամեծ արժանիքն է՝ անոր մէն մի էջէն փչող լաւատեսութեան, վստահութեան քաջալերիչ, ոգեւորիչ շունչը, որ հեղինակին իր անձնական յաջողութեան ալ ոչ նուազ նպաստած է։ Թերահաւատ ընթերցող մը, սկեպտիկ միտք մը, անմիջապէս պիտի առարկէ թէ մարդ երբ «Պողպատի Թագաւոր» [illegible] մէջ այնքան խոշոր հարստութիւն մ'ունի, դժուար չէ լաւատես, վստահ, յուսալից ըլլալ, և ամէն բան վարդագոյն տեսնել։ Բայց չմոռնանք որ երբ Մր. Քարնէկի Սկովտիայէն Ամերիկա գնաց, գրպանը փարա մը չունէր, և իր ճամբու ծախքն ալ փոխ առած էր։ Նոյն այն ինքնավստահութիւնը, լաւատեսութիւնն և անայլայլ յոյսն էր որք զինք ժամանակին առաջին գործարանատէրն և մեծահամբաւ դրամատէրն հանդիսացուցին — Ամերիկայի մէջ։

ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ այսօր ալ չորս երեսներէ [illegible] կ'հրատարակուի, [illegible] համար իր չորս օրուան [illegible] հրատարակէն։

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՎԷՃԸ

Ա.

Բիւզանդիոնի 1700րդ թիւը Նորէն հրապարակ հանեց Վիեննական Մխիթարեանց այն խնդիրը, որուն յաջող լուծումն ուրախութիւն պատճառած էր հետաքրքրուողներու։ Անդ ի՛նչ պիտի քննեմ այլ ևս, վասն զի, ինչպէս կ'լսեմ, 1—2 շաբաթէն վերջնականապէս պիտի վերնայ մէջտեղէն այս խնդիրը՝ Նոր Տեղապահի մը ընտրութեամբը։ Բայց կարծեմ թէ մտքերը պղտորելու բնոյթ ունեցած ըլլայ այն յօդուածը, որուն, ինչպէս կ'ապահովցնեն զիս, էական կէտերն ու տեղեկութիւնները գրուած են Վիեննայէ, անտարակոյս պզտիկցնելու համար երիտասարդ Վիեննականներուն յաջողութիւնը։ Քանի որ Վիեննայի Հայերը մանրամասնութիւններ կ'հաճին ի լոյս աշխարհ հանել, ներուի ինձ որ Բանկալթիի բարեկամներէս լսած քանի մը տեղեկութիւններով ստանձնեմ պաշտօն մը, որուն նպատակն է ձայնակից ըլլալ Բիւզանդիոնի Խմբագրութեան, որ հակիրճ բայց ազդու կերպով մատնանշած է իբր յաջորդ Գեր. Այտընեանի՝ անձ մը, որ բաւական նշաններ տուած է խոհեմ, խոհական և փորձառու բնաւորութեան մը։ Կ'իմանայ ընթերցողը թէ Գալէմքեարեան Հօր վրայ է խօսքը։

Եթէ իրաւաբանական խնդրի մը մէջ երկու կողմերէ ալ բարձր ատեան դիմուած կ'ըլլայ, ըլլա՛յ այն եկեղեցական թէ աշխարհական, բնականաբար դիւրապատասխան պիտի ընդունուի այն վճիռը, որուն նկատմամբ այլ ևս չի կրնար բողոքուիլ Բարձրագոյն Ատեան։ Արդ, բնական խելքն իսկ կ'ուսուցանէ թէ երբ մէկ կողմը կայ ճախութիւն, իշխանութիւն, իսկ միւս կողմը ստորադասութիւն, բնական է որ ստորադասներուն իրաւունք տրուելու համար, յայտնի և ակներև պիտի ըլլայ այս վերջիններուն կրած անիրաւութիւնը, ապա թէ ոչ երբեք տեսնուած չէ որ եկեղեցական Բարձրագոյն Ատեան մը, որ երկու տարիներէ ի վեր մանրամասն կ'քննէ խնդիրը, յանկարծ շնորհք մ'ընել ուզէ իր ստորադասներուն։

Եւ դարձեալ, ի հարկէ, ստորադասներուն իրաւունքն հաստատելու ատեն, այնպիսի ճամբայ մը պիտի բռնէ եկեղեցական իշխանութիւնը, որ հեղինակութիւնն ալ ստնհար չըլլայ։ Ճարտար բժիշկ մը որ դեղահատ մը կլլել պիտի տայ մէկուն, բնականապէս դեղահատին լեղիութիւնը կ'ծածկէ կեղծ անոյշներու մէջ, բայց նպատակին կ'հասնի վերջապէս. [illegible] տեղէն՝ յարգելով հանդերձ [illegible] գլուխը, շատ դիւրին բան չէր, սակայն և այնպէս ըրաւ այս Բարձրագոյն Ատեանը։ Եւ կարծեցեալ «Ճշմարտասէր»ին կարծեցնել ուզած կերպովը չէ, այսինքն — և այս է առաջին անճշտութիւնը— Աբբահօր հրաժարականն ընդունելով չէ, այլ «յետս կացցես ի գործոց» են. խօսքերով, որ, ի հարկէ, ունկի մը չափ խելք ունեցողին համար՝ պարզ հրաժարական մը չեն նշանակեր.... Իսկ ընդհանուր վարչութեան նկատմամբ, որուն՝ ինչպէս լսեցի, երկու անդամներուն դէմ ուղղուած էին տրտունջները գլխաւորաբար, անա՛նկ վարմունք մը ցոյց տուաւ Հռոմ, որ և ոչ Բանկալթիի միաբաններուն մտքէն կ'անցնէր։ Թող «Ճշմարտասէր»ը մխիթարէ իր այրած սիրտն անկարեւոր խօսքերով, թէ Աբբահօր հրաժարմամբը, հարկ է որ նոր վարչութիւն ալ կազմուի, բան մը որ ձրի ըսուած է։ Քաջ գիտէ կամ պէտք է գիտնայ «Ճշմարտասէր»ը, որ հին վարչութիւնը կ'մնայ իր պաշտօնին մէջ մինչև Նոր [illegible]. արդ ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ, [illegible] — Հռոմ՝ Միաբանութեան անդամոց [illegible] Նոր ընտրութեանց [illegible], այլ այս [illegible] համար [illegible] իր ձեռքը կ'առնու եւ գաղտնի քուէներով կ'որոշէ թէ՛ Տեղապահն և թէ առաջականները։ Ահա ապացոյց մը այս ընդհանուր վարչութեան վրայ ունեցած վստահութեա՞ն։ Կ'հարցնեմ «Ճշմարտասէր»ին, ինչպէս կ'ըլլայ որ Հռոմ հրաման կուտայ և իշխանութիւն [illegible] ԲՈԼՈՐ միաբան քահանայից, որ մասնակցին ընտրութեանց, դարձեալ բան մը որ տեսնուած չէ՝ ինչպէս կ'ապահովցնեն զիս, Վիեննայու Մխիթարեանց կանոնագրութեանց տեղեակներ։

Այսպիսի յարաբերութեանց մէջ, բնա՛կանաբար, խորհրդականներու [illegible] հրաժարման վրայ խօսք ընել, աւելորդ աշխատութիւն է և միայն ու միայն միամիտները կրնան հաւատալ։ Եթէ այնպէս ըլլար՝ «Ճշմարտասէր»ը կ'փութար Հռոմայ վճռէն ասոր բնագիրը դնել, ինչպէս ըրած է Հ. Գալէմքեարեանի մասին նկատմամբ, զոր և խեղաթիւրելով հանած դրած է։ Եթէ իրերը բնական ընթացք մ'առին և ամէն բան բնական ճամբով կատարուեցաւ, ինչո՞ւ այսչափ ճիգ՝ ճշմարտութեան պատրուակին տակ «[illegible]» մ'ընելու։ Ինչո՞ւ երեք չորս անգամ վարչութեան անդամք Հռոմ կոչուեցին, նոյն իսկ վերջնական որոշումը տալէն առաջ, ինչո՞ւ այսչափ—փափաք ըսենք, ցոյց տրուեցաւ իրերը փոփոխելու, ինչո՞ւ Գալէմքեարեան Հօր իր մեծաւորութեան մէջ վերստին առօք փառօք հաստատուիլը դպած էր իրենց ջիղերուն։ Ես տեսայ իմ ԱԶԲԵՐՈՎՍ՝ շնորհիւ բարեկամներուս, Հռոմայ վճիռը՝ Գալէմքեարեան Հօր մեծաւորութեան նկատմամբ, որուն համար կ'ըսէ վճիռն առանց այլ ընդ այլոյ, «է նա ԱՆԿԱՆԷՐ մեծաւորութիւնն»։ Սա «անկանէր» բառը թող մեկնէ «Ճշմարտասէր»ը։ Երբ վանատան մը Մեծաւորը կ'մեռնի, Ուխտին մեծը Տեղապահութիւն կ'ընէ մինչև որ Նոր Մեծաւոր մը ընտրուի։ Իրաւանց թանաքարութիւն եղած էր, ինչպէս յաջորդ տողերուս մէջ ցոյց [illegible] վերցաւ [illegible] կերպով և Հ. Գալէմքեարեան՝ շնորհիւ Հռոմայ և ոչ [illegible], մտաւ իր իրաւանց մէջ։

Երեք անձինքները [illegible] է մեծաւորութեան պաշտօնը, բայց երեքն ալ՝ «Ճշմարտասէր»ին կարծակիցներու [illegible] հակառակ, հրաժարեր են ուրիշին իրաւանց ոտնձգութիւն ընելէ եւ յանձն չեն առեր այսպիսի պատուաբեր պաշտօն մը։

Վերոյիշեալ «անկանէր» բառը կը խախտէ ուրեմն «Ճշմարտասէր»ին մէկ անճշտութիւնն ալ, երբ կ'ըսէ, «իսկ Հ. Գալէմքեարեան իբրև երիցագոյն ուխտիւ՝ սկսած էր [illegible] հոգալ, որոշած է (Ս. Ժողովը) որ այն գործին մէջ մնայ Հ. Գալէմքեարեան և շարունակէ մինչև [illegible]»։ Պիտի ստիպուիմ ըսել, թէ «Ճշմարտասէր»ը, որ այսպիսի պաշտօնական թուղթ մը հրապարակ կ'հանէ, և ո՛չ իտալերէն բնագիրը լաւ հասկցեր է, եւ կամ ուզածին պէս հասկցեր է։ Իտալերէն բնագիրը կ'ըսէ. «Հ. Ծաղիկեանի մահուամբը՝ Կ. Պոլսոյ (Վանա) տան [illegible] պաշտօնը (officio) [illegible] նոյն Հ. Գալէմքեարեանին [illegible] (ricaduto), այս Ս. Ժ. որոշեց որ նոյնը (Հ. Գալ.) մնայ իր պաշտօնին մէջ մինչև Նոր Ընդհ. [illegible]» (որ կ'թարգմանուի՝ [illegible]), Ուրեմն մեծաւորութիւնն իրաւամբ «կ'իյնար» Գալէմքեարեան Հօր, և Կ. Պոլսոյ ԲՈԼՈՐ Միաբանք միշտ զՀ. Գալէմքեարեան [illegible] Մեծաւոր ճանչցած էին։ Ուշադրութի՛ւն. Հռոմ իր պաշտօնական գրութեան մէջ Մեծաւոր չանուաներ + Հ. Ծաղիկեանը, այլ պարզապէս «Հ. Ծաղիկեան»։ Ասկէ ալ հետեւութիւնը կ'հանուի որ [illegible] պաշտօնանկ եղած Մեծաւոր մը, չի կրնար [illegible] իրաւանց առջև իր պաշտօնը, նոյն իսկ եթէ [illegible] համար հպատակիլ մեծերու հրամաններուն։ [illegible] չի պաշտպանուիր, կ'ըսէր իրաւամբ Բանկալթիի բարեկամներէս մէկը, և կ'շեշտէր իւրաքանչիւր նախադասութիւնը, աւելցնելով à bon entendeur, salut, ուղղելով զայս «Ճշմարտասէր»ին և իր բարեկամներուն....

Կ'կարծեմ անհատապէս, թէ Բանկալթիի Մխիթարեաններուն յաղթա-

ԿՈՎԿԱՍՅԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐԸ

ՏԻԿԻՆ ՀԱՆՐԻ ԿՐԷՎԻԼ

ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ,,Ի

(65) ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ ԱՌՆՈՒԱԾ

ԻԲ.

Երիտասարդը տարտամ սրտնեղութեան մը մատնեց Կոմսուհին. Մար' Իվաննա զգաց թէ Միրօֆ, խօսած ատեն, մէկուն ակնարկել ուզած էր, և ինք չէր ուզեր հարցում մ'ընել այս մասին։ Բայց այս անախորժ տպաւորութիւնը ջնջուեցաւ իսկոյն լուսափայլ շոգիի մը մէջ։ Սիրիլ դարձած չէ՞ր։

ԻԳ.

Թեթև ու գրէթէ մանրամաղ ձիւն մը օդին մէջ կ'ծփծփար անշօշափելի, բոլոր առարկաները ծածկելով սառոյցի թեթև խաւով մը, ուր պրիսմակի գոյները կ'փայլէին։ Մուշտակներու մէջ փաթթուած, Մար' Իվաննա խճուղիէն անցաւ, ետևէն ունենալով Կավրիլը, և կանգ առաւ Սիրիլի դրան առջև։ Փողոցն ամայի էր։ Մերունի ծառան դուռը բացաւ տիրուհիին կողմէ իրեն տրուած բանալիով, և Մար' Իվաննա ներս մտաւ։ Վերարկուն հանելով, գնաց պզտիկ սալոնը, ուր Արտեան, առաջուընէ տեղեակ, կ'սպասէր իրեն։ Մար' Իվաննա աւելի գեղեցկացած էր այն օրէն ի վեր ուր, Բէրէէլալեւի հովանիներուն տակ, առաջին անգամ տեսած էր Արտեանը։ Քիչ մը գիրցած էր։ Մսին գոյնը, արդէն թափանցիկ, աւելի պայծառացած էր։ Ցուրտէն շքաւորուած աչքերը փառ փառ կը վառէին։ Բան մը կ'արտահօսէր իրմէ, որ սովորական կնոջմէ մը չէր, այլ զարգացած մէկէ մը, վիշտէն ու սէրէն զտուած ազնուացած։—Ո՛րքան գեղեցիկ էք, ըսաւ Արտեան ակամայ, զմայլելով Մար' Իվաննայի վրայ, որ կէս սուգի վայել ճերմակ քաշմիրէ շրջազգեստ մը հագած էր, իր այրիութեան զգեստներովը չերեւալու համար երիտասարդին։ Մար' Իվաննայի ներս մտնելուն պէս, Կավրիլ դուռը գոցեց և բակին մէջ աթոռի մը վրայ նստաւ։ Սիրիլ ուզեց Կոմսուհին տանիլ մեծ բազմոցին քով, որ ռուսական սենեակներու կարասիին մասը կ'կազմէ, բայց անիկա դիմադրեց յուշիկ, և նստաւ սեղանին մօտ, թիկնաթոռի մը մէջ։ Կրակը կ'վառէր ֆրանսական վառարանի մը մէջ, որ յատկապէս դրուած էր օտարներէն մնացած սենեակին զուարթութիւն տալու համար։ Դուրսը, փողոցին մէջ ձայն ձուն չկար։ Բալխիրներն անաղմուկ կ'անցնէին ձիւնին վրայէն, հսկայ թռչուններու պէս, ծանրաբեռն այլ արագ։—Սիրուն գտա՞ք, հարցուց Կոմսուհին, աչք պտտցնելով պատերուն վրայ որք չէզոք գոյն կերպասներով զարդուած էին։

=Հիանալի՛։ Բայց ձե՛ր վրայ խօսինք։ Ո՛րքան գեղեցի՛կ էք, Մար' Իվաննա։

Կոմսուհին սիրուն շարժում մ'ըրաւ ձեռքով, այս փաղաքուշ խօսքերն հեռացնելու համար։—Դաշնակը ձեր սեփականութիւնն է, ըսաւ։ Ես անձամբ ընտրեցի ձեզ համար, և Կավրիլ գնեց։ Հաշուեցոյցը ձեր անունին է և սա դարակին մէջ կ'գտնուի։

Արտեան տեսած էր արդէն, ուրիշ քանի մը թուղթերու հետ, բայց բան մը չըսաւ։—Կավրիլ տարօրինակ ծառայ մը գտաւ ձեզի։ Վերջին աստիճան հնազանդ ու աղուոր է։ Նաև, շատ պարկեշտ։ Կրնաք դուրսը, դրան առջև հանել, ձեռքերուն վրայ շաքարի զանգուած մը, տեղատարափ անձրեւի մը տակ, և հոն պիտի մնայ մինչև որ շաքարն հալի, առանց մտքէն անցընելու ներս մտնել կամ այսքան անհեթեթ հրամանի մը պատճառն հարցնել։ Կրնաք զրկել ուր որ ուզէք։ Ձեր գերին պիտի ըլլայ։ Բայց որոշ խօսեցէք, վասնզի անկարող է ձեր խօսքերը բարեփոխել իր կամ ձեր օգտին համար։ Այդպիսի ծառաներ Ռուսիոյ մէջ միայն կ'գտնուէին, բայց հիմա, ա՛լ չկան։ Այդ սերունդն անհետացած է։

Խօսած ատեն կ'ժպտէր, իր գեղեցիկ ժպիտով, որուն տակ սիրուն լրբմացութիւններ պարտկուած էին։ Արտեան Կոմսուհիին երեսը կ'նայէր առանց բառ մ'ըսելու։—Եւ յետոյ, հոս, մօտը տուն մը կայ ուրկէ պիտի զրկուի ձեր ճաշը, չափաւոր գինով։ Աղէկ կերակուրներ են, վստա՛հ եղիք։ Կ'ուզէի գիտնալ, և համը նայեցայ։ Տեսնելու էիք սեղանապետիս դէմքն երբ հրամայեցի որ քաղքենի խոհանոցէն երկու ճաշ պատրաստել տայ Սուրիէթի և ինձ համար։ Իրօք շատ զուարճալի էր։ Կավրիլ ֆրանսական գինի պիտի մատակարարէ ձեզ։ Մինակ դուք ըսէք իրեն, կ'բաւէ։

=Մար' Իվաննա, մրմռաց Սիրիլ, մեզ ի՛նչ փոյթ ատոնք։ Զգենք այս յետնագոյն մանրամասնութիւնները։ Ի՞րա՞ւ է թէ կ'սիրէք զիս։

— Կարծեմ թէ ապացոյցը տուի ձեզ, պատասխանեց Կոմսուհին խնդալով։ 15 օրէ ի վեր, կեանքիս բոլոր ժամերը ձեզ հետ անցուցի, այս պզտիկ բոյնին մէջ, առանց ձեր գիտութեան։

=Սակայն պիտի այցելէ՞ք զիս, ըսաւ Արտեան իր ամէնէն գգուող ձայնովը։

—Ամէն անգամ որ հաճիք հրաւիրել զիս։

=Ըսել է միշտ, պատասխանեց երիտասարդը, որ Մար' Իվաննայի առջև ծունր դրած էր և ոտքէն գլուխը կ'դիտէր զայն։ Կոմսուհին ծռեցաւ, սև մազերուն զանգուր փունջերը մէկդի ըրաւ և համբոյր մը դրաւ այն ճակտին վրայ որ իր շրթներուն կ'ընծայուէր։—Սիրեցէ՛ք զիս, Սիրիլ, ըսաւ բարեկեցութեան հառաչանքով մը։

Ինչ լաւագոյն բառ որ կար իր մէջ, կ'արտահօսէր այս անունին հետ։— Մար' Իվա՛ննա, մրմռաց Արտեան, շատո՛նց է որ կ'սիրեմ ձեզ։ Գիտցէ՛ք ինծի։

=Խոհեմ եղիք, ըսաւ Կոմսուհին քիչ մը ետ քաշուելով, ապա թէ ոչ կ'առնեմ կ'քալեմ։

Երիտասարդն իր թևերն անցուց Մար' Իվաննայի մէջքին, բայց Տիկին Զէվէնեաքի խիստ երեւոյթ մ'առնելով, Արտեան ստիպուեցաւ թողուլ։ Կոմսուհին ոտք ելաւ շատ ուժգին, սարսռուն։—Զհասկցա՞ք զիս, ըսաւ հպարտութեամբ։ Խօսքս խօսք չէ՞ ուրեմն։ Մինչև հիմա իրաւունք տուի՞ ձեզ որ ստախօս կամ կեղծաւոր կարծէք զիս։ Կ'ուզէ՞ք որ ես զիս արհամարհեմ՝ ձեզ արհամարհելէ առաջ։

Արտեան անոր առջև կեցած էր զայրացկոտ, մռայլադէմ։—Եւ սակայն ըսած եմ ձեզի, շարունակեց Կոմսուհին։ Սուգս աւարտելուն պէս ազատ պիտի ըլլամ օրինաւորապէս ամուսնանալու։ Մինչև այն ատեն, յարգեցէ՛ք զիս, Իշխա՛ն Արտեան։ Ես ալ պիտի գիտնա՛մ յարգել զիս։ Թերևս կարենաք տիրանալ ինծի բռնութեամբ, բայց կ'երդնո՛ւմ որ ա՛լ երեսնիդ պիտի չտեսնեմ այնուհետև։

Երիտասարդը կեցած էր անշարժ, յաղթուած։—Աղէկ չըրի գալով, շարունակեց Մար' Իվաննա։ Հի՛մա կը տեսնեմ։ Ա՛լ պիտի չգամ։ Ձեր ազնուականի պատւոյն վրայ հաւատք ունէի։ Սխալեր եմ։ Մնա՛ք բարով։

(Շար.)   Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

—Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիգ փաշա Շբ. առաւօտ իր Ապագ—փաշայի ապարանքին մէջ ընդունեց գերման և անգլիական դեսպաններուն այցելութիւնները, և ի վերջոյ Բ. Դուռն ալ ընդունեց աւստրիական դեսպանին այցելութիւնը։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ.—Միջերկրականի իտալեան նաւատորմը, ծովակալ Բալումպոյի հրամանատարութեամբ Ցանիսի սկիզբը մինչև Դարդանէլ պիտի ուղեկցի Սարտինիա զրահաւորին, որ Պոլիս պիտի բերէ Իտալիոյ Թագաւորին կողմէ զրկուած թանկագին նուէրները, զորս իտալացի ծովակալն անձամբ պիտի մատուցանէ Վեհ. Սուլթանին։

ՏՐՈՑ ԳԱՆՁՈՒՄԸ.— Ներկայ ելմտական տարւոյ Մարտ և Ապրիլ ամիսներուն մէջ պետական տրոց գանձումը շատ պակաս արդիւնք տուած է անցեալ տարւան հետ բաղդատմամբ, և այս ալ ելմտական պաշտօնէից իրաւասութեան ընդարձակուելէն յառաջ եկած է։ Ելմտական պաշտօնէից աւագ պարտականութիւնն է, կ'ըսէ Իգտամ, ժամանակին գանձել պետական տուրքերը, և երբ իրենց պաշտօնին մէջ գժուարութեան բաղխին, պարտաւոր են կուսակալներուն, կառավարիչներուն և գայմագամներուն միջամտութեան դիմել։ Բ. Դուռն հեռագրաւ հրաման ղրկեց նահանգային իշխանութեանց, որպէս զի գիրացնեն տրոց գանձումները, իրենց ազդեցութիւնն ընձեռելով ելմտական պաշտօնէից։ Անոնք որ իրենց պաշտօնին մէջ թերանան, պատասխանատու պիտի բռնուին։

ԲԵՏԻԵՐՍԲՈՒՐԿԻ օսմ. դեսպան Միւշիր Հիւսնի փաշա, ի դիմաց Կայսերական Կառավարութեան, ներկայ պիտի գտնուի Կարմիր Խաչի ընկերութեանց համաժողովին, որ Բեդերսպուրկի մէջ պիտի գումարուի։

ՍՊՈՒՆԳԻ որսորդութեան խնդրոյն համար Պոլիս եկող երկու հելլէն պատուիրակները Շբ. օր Ցունաստան վերադարձան, հրամատար Պէռմէր և Կոմս տ'Արնուէ հետ քանիցս տեսակցելէ վերջ։

ՕՍՄ. ՍԻԿԱՌԷԹՆԵՐՈՒ արտածիչ ընկերութիւնն ի մօտոյ հաշուեյարդարութիւն պիտի կատարէ, և Ռէժիի Վարչութիւնն ինք պիտի վերստանձնէ ընտիր սիկառէթներ արտածելու իրաւունքը։ Օսմ. սիկառէթներու վաճառումն ամէնէն աւելի Անգլիոյ մէջ տարածուած ըլլալով, Լոնտոնի ներկայացուցիչ կարգուեցաւ Մ. Ցօմինիք Բանճիրի, Օսմ. սիկառէթներու արտածիչ ընկերութեան նախորդ տնօրէնը։

ՔԱՂԴԷԱՑԻՈՑ Պատրիարք Տ. Էմմանուէլ Թօմա, իր փոխանորդին հետ, Շբ. օր այցելութիւն տուաւ Բարձր. Մեծ—Եպարքոսին, Ներքին գործոց Բարձր. Նախարարին, Պետական Խորհրդոյ նախագահին եւ դատական ու կրօն. գործոց նախարարին։

—Ն. Սրբազնութիւնն այցելութիւն տուաւ նաև Հայ—Կաթոլիկաց Պատրիարքին։ Երէկ ալ ընդունելութիւն մը կատարեց։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔ Տ. Եօաքիմ Գ. Շբ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ռուս դեսպան Մ. Զինովիէֆի հետ։

ԴԱՐԱՔԷՕՅԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ.— «Աժանս Նասիօնալ» հեռագրական գործակալութեան Կ. Պոլսոյ գեր—տնօրէն Մ. Քարվալլօ Դարաքէօյի կամուրջին վերաշինութեան ծրագիր մը մատոյց Մեծ—Եպարքոսութեան և ծովային նախարարութեան, որք ի նկատ առած են զայն։ Մ. Քարվալլոյի ծրագրած կամուրջն ալ 600 մեգր երկայնութիւն և 36 մեգր լայնութիւն պիտի ունենայ եղեր։ Աւելորդ է ըսել թէ ոտքով գացողներու, ձիերու և կառքերու, և թրամուէյի կրկնակ գծի մը համար զատ զատ ճամբաներ պիտի ըլլան, և կամուրջին երկու կողմը, աջ ու ձախ, խանութներ պիտի ըլլան, որք բնականաբար նաւահանգստին գեղեցիկ տեսարանը պիտի ծածկեն անցորդներու աչքերէն։ Կամուրջին շարժուն մասն որ անցուղարձ պիտի տայ նաւերուն ջրաբաշխական ճնշմամբ պիտի գործէ։ Կամուրջին երկու ծայրը, 20 մեգր բարձր կամարներու վրայ, երկու շէնքեր պիտի կառուցուին, և Վօսփոր, Փառըգիւղ, Հայտար—փաշա և Ոսկեղջիւր բանող շոգենաւերուն համար ալ երկաթեայ նաւամատոյցներ։ Իբրև շինութեան պայման, Մ. Քարվալլօ 30էն մինչև 50 տարի տեւողութեամբ մենաշնորհ կը խնդրէ, որմէ վերջը Կայսերական կառավարութեան պիտի թողու կամուրջը։ Մ. Քարվալլոյի կամուրջն ալ չանաւոր կ'ըլլայ, կ'ըսէ «Սէրվէթ»։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՑ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ.—Կարգ մը սեղանաւորական տուներ պայմանաժամով երկաթուղւոյ պարտաթուղթեր կը ծախեն, առանց ո և է հակակշռի, ինչ որ կարգ մը զեղծումներու տեղի կուտայ, վասն զի անուրանալի է թէ անխղճամիտ մարդիկ կրնան վստահութեան զեղծում գործել։ Զեղծումներուն գլխաւոր աղբիւրը սա է թէ անուղղամիտ սեղանաւոր մը կրնայ պարբէն օգտուիլ քաղել այս տեսակ գործողութիւններէ, քանի որ վարկով ծախած արժէթուղթերը կրնայ ուզածին պէս տնօրինել, օրինակի համար, եթէ սիրան ուզէ, կրնայ զանոնք գրաւի դնել, մինչև իսկ ծախել, առանց անոնց ճշմարիտ տէրերուն գիտութեան։ Մինչև իսկ երբեմն հաստատուած է թէ միևնոյն թուղթն երկուքի և ի հարկին երեք յաճախորդներու միանգամայն ծախուած է։ Երբեմն ալ կ'պատահի որ անուղղամիտ սեղանաւորը ձեռքը չգտնուած արժէթուղթն ալ ծախելու ելնէ, շնորհիւ այն դրութեան, որ է ծախուած արժէթուղթերը փակել դրամարկղի մը մէջ որուն բանալին ծախողին քով միայն կ'մնայ, և զոր Ուէօմհէյնեան ճաշագայթները թափանցիկ ընելու տակին չունին։ Այս բոլոր իրողութիւններն ի նկատ առնելով, Պոլսոյ Առևտրական Սենեակը, Առևտրական և Հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան ազդարարութեամբ, կանոնագիր մը պատրաստած է, որուն գործադրութիւնը պիտի արգիլէ անուղղամիտ սեղանաւորները զեղծում գործելէ, և հասարակութեան ալ թոյլ պիտի տայ օգտուիլ երկաթուղւոյ պարտաթուղթերու և պետական ուրիշ արժէթուղթերու վարկով վաճառման դրութենէն։ Կանոնագիրը մատուցուած է Առևտրական Նախարարութեան։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ Ֆէրտինանտ իշխանին անուան տարեդարձին առթիւ, Շբ. օր, Եկզարքարանի մատրան մէջ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան Եկզարքին Տ. Եօզէֆի նախագահութեամբ։ Ներկայ էին Պուլկար գործակատար Մ. Կէշօֆ, իր հետևորդները, և Պուլկար երեւելիք։

ՄԱՐԴԻՆԻՔԻ ԱՂԷՏԸ.— Յունական լրագիրք կ'ծանուցանեն թէ Աթէնքի դիտարանին տնօրէն Մ. Էյինիդիս Մարդինիքի աղէտքին վրայ մանրամասն տեղեկագիր մը խմբագրեր է Վեհ. Սուլթանին համար։ Տեղեկագիրն Հելլէնական դեսպանատան միջոցաւ մատուցուեր է ի Կայսերական Պալատ։

ԾՈՎԱՍՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ.— Լերոսի Գայմագամը կասկածելով փոքր առագաստանաւի մը վրայ, որ Բաթմոսէ Լերոս հասած էր, հարցաքններ է նաւապետն ու նաւաղը, և իմացեր է թէ ծովասպատակներու խումբ մը իրեն որջ ընտրած է Քանայա անուն ամայի կղզեակը, Լերոսի և Քալիմնոսի միջև։ Հրոսախումբին պետն է Բեգրօ Հալարիս։ Ծովասպատակներուն կ'վերաբերէր փոքր առագաստանաւն որ Լերոս, Բաթմոս և ուրիշ կղզիներէ գիշերանց յափշտակուած արջառները փոխադրելու կ'ծառայէր։ Գայմագամն ոստիկան—զինուորներու հետ Քանայա կղզին երթալով, յաջողեր է ձերբակալել աւազակապետ Բեգրօն և անոր հաւախոհները։ Բեգրօ, որ 1871էն Օտեսայի մէջ ծնած է, գողութեան համար ձերբակալուած և յետոյ Սպերիա աքսորուած է սպանութեան փորձի մը համար։ Չորս տարի վերջը յաջողած է փախչիլ, և ոտքով Օտեսա եկած է, ուրկէ Լերոս անցած է 5 տարի առաջ։ Գողութեան համար դատապարտութիւն մը կրելէ վերջ, ծովասպատակութեան ձեռնարկած է։

ՀՈՒՆՁՔԵՐԸ.—Թուրքիոյ ներքին նահանգներէն հասած տեղեկութիւնք կ'ծանուցանեն թէ այս տարի հունձքերը շատ առատ պիտի ըլլան։ Երկար ժամանակէ ի վեր, երկրագործք չէին յիշեր այսքան առատութիւն։ Ցաւալի է թէ ցորենի շտեմարանները պիտի լցուին լաւ բերքերով, թէ՝ յօգուտ երկրագործին և թէ վաճառականութեան, վասն զի Ֆրանսայի մէջ տիրող ցուրտը մտահոգութիւններ կ'պատճառէ, և հետևաբար օտար ցորեններու մեծ խնդրանք պիտի ըլլայ։ Քիկլայի և Եգիպտացորենի բերքերն ալ առատ են այս տարի։ Իսկ ընդհակառակն, Մարմարայի ծովեզերքներուն վրայ խաղողն առատ պիտի չըլլայ, թէև տեսակաւ աղէկ։ Մէկ շաբաթէ ի վեր սոխին գինն անհամեմատ բարձրացաւ։ Մէկ ամիս առաջ, արտադրող կեդրոններու մէջ 100 օխան 8—10 ղշ.ի կ'ծախուէր։ Դժբախտաբար կարկուտը փճացած ըլլալով Նայլպքեօյի, Քանէդոսի, Քաւմպօսի բերքերուն, օրուան գինն է 50—60 ղշ., հարիւր օխան։ Ամէն տարի այս ատեն, Եգիպտոս մեծաքանակ սոխ կ'ղրկէր Պոլիս, բայց ցարդ սոխ եկած չունի։ Կ'կարծուի թէ սոխին գինը դեռ պիտի բարձրանայ, որովհետև Օտեսայէ սոխի մեծաքանակ խնդրանք կայ։

ԺԱՆՏԱԽՏ.—Մայիս 29ին, Աղեքսանդրիոյ մէջ ժանտախտի 1 դէպք պատահած է։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ Սինոդն որոշեց այլուր փոխադրել Հերակլիոնի մետրոպոլիտը, որուն դէմ ժողովրդային գանգատները չկրցան վերջ գտնել։ Ցաննայի Մետրապոլիտ Տ. Գրիգորիոս Ռատոսթօ պիտի ղրկուի իբրև Մետրապոլիտ։

—Սինոտը Շբ. օր Տրամայի և Իմպրոսի Մետրապոլիտներուն առկախ խնդիրներն ալ կարգադրեց։ Իմպրոսի Մետրոպոլիտ Տ. Բայիսիոսը ծերութեան պատճառաւ պաշտօնէն դադրեցուց, և 750 ղշ.ի հանգստեան թոշակ սահմանեց անոր։ Ցետոյ Տրամայի Մետրապոլիտ Տ. Ֆիլօթէոսն Իմպրոսի Մետրապոլիտ, և Պատրիարքական փոխանորդ արքեպիսկոպոս Խրիսոսթօմն ալ Տրամայի Մետրապոլիտ ընտրեց։

ԲԵՐԴԱՐԳԵԼՈՒԹԻՒՆ.—Արքեպիսկոպոսի կուսակալութեան և Բ. Դրան միջև կատարուած բանակցութեամբ, Վասիլ անուն յոյն մը Միտիլլէի մէջ բերդարգելութեան դատապարտուեցաւ, իր անպատշաճ լեզուին համար։

ՀԱՑԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ.— Ապօ—Իւլ—Պագը էֆ. ձեռնհաս պաշտօնարանէն մենաշնորհ խնդրած էր, Եւրոպական դրութեամբ հացի գործարաններ հաստատելու Պէյրութի, Այտընի և ուրիշ նահանգներու մէջ։ Ձեռնհաս պաշտօնարանը նկատելով որ հացագործութիւնը չի կրնար մենավաճառ ըլլալ, մերժողական պատասխան տուաւ, միայն թէ խնդրարկուին կրնայ պարզ արտօնութեամբ հացի գործարան բանալ, ուրիշ հացագործներու արգելք չըլլալու պայմանաւ։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ.— Կայսերական Իրատէի մը համաձայն, Պոլսոյ մէջ հաստատուելիք առևտրական (արմտեաց) սակարանին բացումը փութացնելու համար, Եպարքոսական Թէզքէրէ մը ազդարարեց Պետական Խորհրդոյ, որ ընդ հուպ պատրաստէ սակարանին կանոնագրութիւնը։

ԿԱՅԾԱԿ.—Մայիս 10ին, Էսկիշէհիրի մէջ հեղեղանման անձրև տեղալով, կայծակ ինկեր է Եսի—Մահալլէի մզկիթին փայտաշէն մինարէին վրայ։ Կայծակը մինարէին մէկ կողմէն մանելով՝ մզկիթին պատը մէկ կողմէն միւսը ճեղքեր եւ պատին տակ նստած 30 ուսանողներէն 6 տարեկան տղու մը գլխուն դիպելէ ետք, տախտակամածը ծակեր և անյայտացեր է։ Բացի այս տղէն, որուն կողը եւ ծունկը վնասուեր են, միւս բոլոր տղաքները պարզ վախով մը ազատուեր են։ 6 տղաքներու երեսներն ալ այրելով սեւցեր են, որոցմէ երկուքը տակաւին չեն աղէկցած։

ԴԻԱԿ.—Դուրսու—Չէշմէի ծովեզերքին մօտ, 17—18 տարեկան աղջկան մը դիակը գտնուած է։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն կ'կատարէ ստուգելու համար թէ ոճիրի թէ անձնասպանութեան մ'առջև կ'գտնուի։

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ իր 1314 տարւոյ գործառնութեանց տեղեկագիրն հրատարակած է, որմէ կը տեսնուի թէ Պանքան 434 մասնաճիւղեր ունի, որոց 65ը նահանգներու և 329ը գաւառակներու կեդրոններուն մէջ։ 1314 տարւոյ վերջը, Երկրագործական Պանքայի մասնաճիւղերու մէջ գտնուած դրագլուխն էր 316 միլիոն 311,492 ղրշ., որուն 266,740,808 ղրշ.ը երկրագործներուն փոխ տուած։ 1314 տարւոյ մէջ 74,594 երկրագործներու 64,344,447 ղրշ. փոխ տրուեր է անշարժ ստացուածոց երաշխաւորութեամբ, և 15,928 երկրագործներու ալ 2,209,336 ղրշ., փոխադարձ երաշխաւորութեամբ։ Պանքային հաստատման թուականէն, այն է 1305էն մինչև 1314, տասն տարւան մէջ, 600,548 երկրագործներու փոխ տրուած է 574,574,143 ղրշ. և 30 փր.։

ԵՐԿՈՒ ՑՈՅՆԵՐ, մաքուր հագուած, գլխարկաւոր, այս առաւօտ Ղալաթիոյ Բօմիսիօն խանի մօտերը, տաք խօսակցութեան մը բռնուած էին, երբ իբրև միևնոյն զսպանակէ շարժեալ, զիրար ապտակեցին, և անմիջապէս մին միւսին օձիքէն բռնելով, ոստիկան խնդրեց, և յայտարարեց որ յունական օրինաց պէտք է ձերբակալուի այս մարդը, որ Տօգթոր մ'է եղեր, և զոր ոստիկանութեան յանձնողը երէկուընէ ի վեր կ'փնտռէ եղեր։ Երկուքն իրարու ազգական են, և կ'ըսուի թէ կնոջ խնդիր է։ Ոստիկանութիւնը Վոյվոտայի պահականոցն առաջնորդեց զանոնք։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ցարգոյ պաշտօնակից մը այս առաւօտ փութացեր է Նպաստից Նոր Խնամակալութեան անունները ծանուցանելու։ Արժանահաւատ աղբիւրէ գիտենք որ այս Խնամակալութիւն դեռ չէ կազմուած, և կանխակալ պատճառներ ալ կան որով մեր պաշտօնակիցին յիշած անձերէն ոմանք պիտի չկրնան մասնել այս նոր մարմնոյն մէջ։ Այսպէս, ամէն անդամներն աշխարհական պիտի ըլլան, և իբրև եկեղեցական տարր, օրուան Պատրիարքին Նախագահութիւնը բաւ պիտի համարուի։ Մեր պաշտօնակիցին յիշած անձերէն մին Ղալաթիոյ Խնամակալութեան և ուրիշ մը Ուսուցչաց օգնութեան Սնտուկին Յանձնաժողովին անդամ ըլլալով, անոնց նոր պաշտօն յանձնել աւելորդ կ'դատուի։ Մեր լսածին նայելով, ամէնէն հաւանական ընտրելիք են՝ Տեարք Գաբրիէլ Կիւլպէնկեան, Եդուարդ Փարակէօզեան, Մարգէն Ցակոբեան, Սիմոն Փայտէրլեան և Երուանդ Ց. Էսաեան։ Իսկ Բարթող էֆ. Թէլեան, որ բախնամ գործին մէջ իր ունեցած բացառիկ աշխատութեան ի պատիւ, միշտ միւսոյն անդամ պիտի ըլլայ նոյն մարմնոյն և պատուակալ քարտուղար։

— Կ'լսենք թէ Ս. Պատրիարք Հայրն առաջիկայ կիրակի Ալէմտաղի պիտի պատարագէ։

—Միքայէլ էֆ. Ցակոբեան մի քանի օրէ ի վեր թոքատապէ կ'տառապի։ Կ'դարմանուի իր Պէօյիւքտէրէի ամառանոցին մէջ։ Հիւանդութիւնն իր սովորական ընթացքին մէջ է։ Այսօր գոհութեամբ կ'իմանանք թէ տաքութիւնն իջած է, և հիւանդն աղէկ է։

— Ազգ. Հիւանդանոցի մատրան վերաշինութիւնն ամէն տարի Ս. Համբարձման տօնին կ'յիշուի, և յետոյ կը մոռցուի։ Կ'վախնանք որ այս տարի նոյն իսկ Ս. Համբարձման տօնին պիտի չկրնայ յիշատակուիլ, քանի որ շինողը, Միքայէլ էֆ. Ցակոբեան, անկողնոյ մէջ կ'գտնուի հիւանդութեամբ։ Բայց յատակագծին նկատմամբ, կ'ըսուի թէ համաձայնութիւն գոյացած է։ Կրօնական Ժողովը կ'առարկէր թէ մատուռն ուրիշ տեղ պէտք չէ շինուի, որովհետև այն ատենն մատուռին նուիրագործեալ գետինն ուրիշ տեսակ շինութեան մը չի կրնար յատկացուիլ։ Ասոր կ'պատասխանուի թէ մատուռին հիմերն օրհնուած չեն, միայն եկեղեցիի հիմերը կ'օրհնուին, հետևապէս Կրօնական Ժողովին խղճահարութիւնը չափազանց է։ Միւս կողմէ, կ'խորհուի եղեր մատուռին գետինը շրջափակելով, բացառիկ գերեզմաննոցի վերածել, և Հիւանդանոցին նուէրական բարերարութիւն ընողներուն յատկացնել։ Եթէ այս յոյժ գործնական գաղափարն վերջնապէս ընդունուի, արգելք չի մնար Միքայէլ էֆ. Ցակոբեանի խնդրածին պէս նոր եկեղեցին կանգնելու Հիւանդանոցին մէջ տեղի պարտէզին մօտերը, որով ամէն կողմէ աչքի կըրնայ զարնել։

—Փարակէօզեան Որբանոցին համար Քաղաքապետութեան մատուցուած յատակագիծը կ'ենթադրէ շինութիւն 3,500 քառ. մեգրի վրայ։ Կայսերական բարեհաճ Իրատէով միշեալ յատակագծին վաւերացուելէն ետքը, այս տարածութեան մէկ մասին վրայ անմիջապէս պէտք եղածը շինուելով, տղաքը Ս. Ցակոբէն հոն պիտի փոխադրուին, ծերերն և անկարներն Հիւանդանոցէն Ս. Ցակոբ պիտի տարուին, և յիմարներուն աւելի ընդարձակ տեղ պիտի տրուի Հիւանդանոցին մէջ։

—Պուրկազի Տ. Դարեգին քահանան եկեղեցականի աստիճանին բոլորովին հակառակ ընթացքի մէջ գտնուելուն, բողոք եկած է Պատրիարքարան, յայտարարելով որ եթէ Ազգ. Վարչութիւնը չպատժէ այս քահանան, դատարան պիտի դիմուի։

—Վանայ առաջնորդական տեղապահ Տ. Սահակ եպս. Բագրևանդեանի էջմիածին գտնուած միջոցին, Վանէն Առաջնորդի ընտրութեան հրահանգ խնդրուած էր Պատրիարքարանէն։ Խառն Ժողովոյ որոշմամբ առ այժմ յետաձգուեցաւ այդ ընտրութիւն։ Տ. Սահակ եպս. իբր Լիմ անապատի վանահայր եպիսկոպոսացած է, և Վանայ առաջնորդական տեղապահի պաշտօնը կ'կատարէ առժամապէս։

—Ս. Պատրիարք Հայրն երէկ առաւօտ Մայր եկեղեցւոյ մէջ քարոզեց։

—Տրապիզոնի Առաջնորդ Տ. Եղնիկ Վրդ. Պապայեան շնորհակալութեան գիր մը ղրկած է Ս. Պատրիարք Հօր, իր առաջնորդական պաշտօնին Կեդր. Վարչութեան կողմէ հաստատուած ըլլալուն համար։

—Պատրիարքական Փոխանորդ Տ. Գաբրիէլ Եպսկ. և Ս. գործակատար Տէր Ներսէսեան Տիգրան էֆ. այս առաւօտ այցելութեան գացին Քաղդէացւոց նորընտիր Պատրիարք Տ. Էմմանուէլ Թօմայի, և ի դիմաց Ս. Պատրիարք Հօր շնորհաւորեցին անոր Պատրիարքական պաշտօնն և ստացած պատուանշանը։

—Բէօթիւնիոյ Առաջն. Տեղապահ Տ. Մկրտիչ Վրդ. Ազատեանի որ այժմ Էսկիշէհիր կ'գտնուի, իր պաշտօնավարութեան վերջամեայ տեղեկագիրը ղրկած է Պատրիարքարան։

—Շնորհակալութեամբ ստացանք Իզմիրի Ներսէսեան Որբասիրաց ընկերութեան 32½ ամսուան գործառնութեանց տեղեկագիրն ու հաշուեկշիռը, որմէ գոհութեամբ կ'տեսնուի թէ ընկերութիւնը նուիրատուութիւններէ, ծաղկեպսակներէ, գանձանակէ, վիճակահանութիւններէ, բաժանորդութենէ, պարահանդէսներէ եւ թատերական ներկայացումէ գանձած է 215,303¼ ղրշ., և ուտեստի, զգեստի, կօշիկի, դեղի են.ի համար ծախսած է 120,135½ ղրշ.։ Ջանադիրներէ կ'պահանջէ 2266 ղրշ. և պատրաստ դրամ ունի 2901¾ ղրշ.։ Ընկերութիւնն իր որբանոցին մէջ պատսպարած է մինչև 55 որբ, բայց այժմ 36 որբ միայն ունի։ Միւսները մեծ մասամբ իրենց երկիրը ղրկուած են, բաց ի չորս որբերէ, որք Իզմիրի մէջ գործի մտած են։ Սպասուած նպաստներուն դադարման պատճառաւ, ընկերութիւնը պահ մը ձեռնթափ ըլլալու վիճակի մէջ էր, բայց պատուաբեր եւ գնահատելի գործունէութեամբ քանի մը օրուան մէջ 250 ոսկիի չափ գումար մը հաւաքուեցաւ, որով գիզուած պարտքերը վճարուելէ ետքը, Որբանոցի պահպանումն ապահովուեցաւ գոնէ տարուան մը համար։ 36 որբերը մինչև չափահասութեան բերելու, նախնական կրթութիւն մը տալու եւ արհեստ մը սորվեցնելու համար առ նուազն չորս տարի եւս անհրաժեշտ է Որբանոցին գոյութիւնը, եւ հետևապէս նպաստներու առաքումը։ Փափաքելի է որ այս որբանոցին նպաստողները չդադրեցնեն իրենց բարեացակամ աջակցութիւնը, որպէս զի ներկայ որբերը կարենան իրենց հացը ճարելու վիճակին հասնիլ։

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿՆՔՈՒԱԾ

ԼՈՆՏՈՆ, 1 Ցունիս.—Լորտ Քիչնէր Մայիս 31 թուով կ'հեռագրէ թէ Պօէրական անձնատուութեան պայմանները պարունակող պաշտօնագիրը ստորագրուեցաւ երէկ իրիկուն, բոլոր Պօէր պատուիրակներուն, Լորտ Քիչնէրի և Լորտ Միլնէրի կողմէ։

ՓԱՐԻԶ, 1 Ցունիս.—Երեսփ. Ժողովը բացուեցաւ։ Մ. Լէօն Պուրժուա առժամեայ նախագահ ընտրուեցաւ 303 քուէով ընդդէմ Մ. Տէշանէլի, որ 267 քուէ միայն ստացաւ։

Մ. Լուպէ Մոնթէլիմար հասաւ, և խանդավառ կերպով ընդունուեցաւ։

ԱԹԷՆՔ, 1 Ցունիս.—«Շէրպուռ» շոգենաւը Լիվրբուլէ Բաթրաս հասաւ։ Զրոյց տարածուած ըլլալով որ Իսմպէռեան ընտանիքը շոգենաւին մէջ է, ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարեց, բայց առանց արդիւնքի։

ԼԱ ՀԷՅ, 1 Ցունիս.—Այսօրուան բժշկական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ թագուհւոյն բուժումն ակներև կերպով կը յառաջանայ։ Հիւանդութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, երէկ ժամանակ մը բաց օդի մէջ անցուց պալատէն դուրս։

ՆԱՍԻՕՆԱԼԻ ԵՒ ՖՈՒՌՆԻԷԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷ

ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ԿՆՔՈՒԱԾ

ԼՈՆՏՈՆ, 1 Ցունիս։—Պաշտօնական.—Բրեդորիայէ հեռագիր մը կ'ծանուցանէ թէ Լորտ Քիչնէր, Լորտ Միլնէր եւ Պօէրներուն ներկայացուցիչները հաշտութեան դաշնագիրն ստորագրեցին երէկ իրիկուն, Բրեդորիայի մէջ։

—Բրեդորիայէ քաշուած հեռագիրն իմացուելուն պէս, հաշտութեան կնքման լուրն արագապէս տարածուեցաւ բովանդակ Լոնտոնի մէջ։ Լրագիրք յաւելուածներ հրատարակեցին, եւ ամէն կողմ ուրախութեան աննկարագրելի ցոյցեր եղան։

ՓԱՐԻԶ, 1 Ցունիս.—Նոր Երեսփ. Ժողովն այսօր, կիրակի, ժամ 2ին գումարուեցաւ նախագահութեամբ տարիքով երիցագոյն և Մանշի երեսփոխան Մ. Կրեսդավ Ռօլինի, որ 1822 Ցունիս 1ին ծնած է։ (Հետևաբար իր ծննդեանն ալ տարեդարձն էր)։ Նախագահին ճառէն վերջ, առժամեայ դիւանի ընտրութիւն կատարուելով, Մ. Լէօն Պուրժուա նախագահ ընտրուեցաւ 303 քուէով ընդդէմ 267ի, զորս ստացաւ Մ. Տէշանէլ, իսկ Մ. Մ. Էդիէն, երեսփոխան Օրանի, և Մօրիս Ֆօռ ընտրուեցան փոխ նախագահ։ Մ. Լէօն Պուրժուա, նախագահական աթոռը բազմելով, շնորհակալ եղաւ Ժողովին, իրեն եղած մեծ պատիւին համար, որուն բովանդակ կարևորութիւնը կ'զգայ։ Ըսաւ թէ բովանդակ Ֆրանսա պարտի խնդակցիլ Մ. Լուպէի բարեբաստիկ ուղևորութեան համար ի Ռուսիա, եւ յայտնեց այն վիշտը զոր Ֆրանսա կ'զգայ Մարդինիքի աղէտին վրայ։ Ցետոյ նիստը վերջացաւ ի նշան սգոյ Մարդինիքի համար։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ

Պատ. Տնօրէնութիւն

Պատիւ ունիմ ծանուցանելու ձեզ և խնդրելու որ Ձեր Պատ. Թերթի մէջ հրատարակէք թէ ուրիշ զբաղումներու պատճառաւ որոշած եմ, Բարիզի Ընդհ. տնօրէնութեան արտօնութեամբ, մայրաքաղաքիս վաղեմնոց առևտրական տան՝ Տեարց Ճ. Պէյքըր և Որդւոյ փոխանցել զՄ. Նահանգաց Էքիթապլ կեանքի ապահովագրական ընկերութեան Պոլսոյ ներկայացուցչի պաշտօնը, զոր վարեցի 1900 Մայիս 15էն ի վեր։ Հետևապէս, յառաջիկայ Ցունիս 1էն սկսեալ, Թուրքիոյ և Եգիպտոսի համար իմ մասնաւոր Տնօրէնի պաշտօնս կ'դադրի և Տեարք Ճ. Պէյքըր և Որդի կ'շարունակեն Մ. Նահանգաց Էքիթապլի գործերը. Մ. Ա. Մէօլհաուզէն ըստ առաջնոյն պիտի շարունակէ գործակալութեան վարիչի պաշտօնը։

Ընդունեցէք են.։

Հ. ՏԷ ԱՆՏՐԻԱ

ՄԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Ընդհանուր բարձրացում արժէթղթոց, Հարաւային Ափրիկէի մէջ հաշտութեան կնքուելուն վրայ.— Անգլ. Քօնսոլիտէն 97½ արձանագրուեցաւ.— Ֆրանսական Ռանթն աւելի բարձրացաւ.— Օսմ. Քօնսոլիտէն 28.15է շրջանառուեցաւ.— Թրանսվալ 163 ֆր. ի Բարիզ, 161 ֆր. ի Պոլիս։

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	28 09½
Ամէնէն բարձր գին	»	28 13
Ամէնէն վար գին	»	28 09½
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	110 62½
Ամէնէն բարձր գին	»	111 —
Ամէնէն վար գին	»	110 62½
Թրանսվալ	»	161 —
Ամէնէն բարձր գին	»	161 —

ԲԱՑՈՒՄ Մայիս 20/28ին.

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.	Օ. Ո.	28 13
» » » » ժամ 6ին		28 13½
Ռումէլիի Երկաթուղի	ֆր.	111 —
» » ժամ 6ին		111 —
Թրանսվալ	ֆր.	160 —
Թրամուէյ բաժնեթ. Գ.Կ.	ղրշ.	540 —
» պարտաթ.	ֆր.	490 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.	»	276 —
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	490 —
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ.	»	3 55
Ռէժիի բաժնեթուղթ	Լ. Օ.	14 02
Եգիպտ. Քրէտի Ֆօնս.	»	265 50
Անատօլուի երկթ. պրտթ.	»	523 —
» բժնթ.	Ա. Ո.	10 60

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսոլիտէ մէկ օրուան	Օ. Ո.	— 60
» ութ օրուան	»	1 80
Ռումէլիի Երկթղ. »	ֆր.	1 —

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 27
Անգլիական ոսկի	»	110 07
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիէ արծաթ	»	108 07
Քրիմիզ	»	51 06
Մէթալիք	»	102 —
Ռուպլ թղթադրամ	»	8 58

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 1 Ցունիս

Օսմ. Քօնս. Սէրի Բ.	Ա. Ո.	51 75
» » » Գ.	»	27 63
» » » Դ. } բաց.	»	25 56
} գոց.	»	25 56
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	12 75
Եգիպտական միացեալ	»	107 75
Անգլ. Քօնսոլիտէ	»	97 43
Այտընի Երկաթուղի	»	14 50
Փոխառութիւն Գասապա	»	86 —
» Հելլենական 1881	»	30 —
» » 1884	»	40 —
Մօնօբօլ »	»	40 —
Պուլկ. փոխառ. 1888	»	87 —
» » Նոր 1892	»	88 —
Փոխան. Բարիզի վրայ	»	25 350
Թրանսվալ	»	6 43
Դրամազեղչ		3 —

ԲԱՐԻԶ, 1 Ցունիս

Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ. } բաց.	Ա. Ո.	26 15
} գոց.	»	26 15
» » » Գ.	»	28 20
Օսմ. Կայս Պանքա	ֆր.	570 —
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	112 —
Ֆրանս. Ռանթ 3 %	»	101 60
Քրէտի Լիոնէ	»	1045 —
Պանք տը Բարի	»	1030 —
Իտալական Ռանթ	»	103 35
Սպանիական արտաքին	»	78 90
Թրանսվալ	»	163 —
Չէք Լոնտոնի վրայ	»	25 225
Դրամազեղչ Ֆրանս. Պանքայի		3 —

ՊԵՐԼԻՆ, 1 Ցունիս

Անատօլուի Երկաթուղի	»	102 70
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	111 50
Օսմ. Քօնս. Սէրի Դ.		25 60
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 330
Դրամազեղչ		3 —

ՎԻԷՆՆԱ, 1 Ցունիս

Փոխան. Բարիզի վրայ	քարօն	95 30
» Լոնտոնի վրայ	»	240 20
Ռումէլիի Երկաթուղի	»	106 70
Օսմ. Ռէժի	»	294 —
Դրամազեղչ		3 ½

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՑ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

194րդ վիճակահանութիւն.—(Ն. Տ.) 1 Ցունիս, 1902

Թիւ	Ֆրանք	Թիւ	Ֆրանք	Թիւ	Ֆրանք	Թիւ	Ֆրանք
308,070	300,000	515,883	1,250	263,712	1,000	1,354,197	1,000
1,728,111	25,000	603,163	»	282,214	»	1,386,351	»
1,222,107	10,000	686,257	»	324,698	»	1,396,570	»
1,794,903	»	998,127	»	411,713	»	1,464,916	»
123,945	2,000	1,045,508	»	487,534	»	1,506,469	»
492,915	»	1,088,602	»	567,174	»	1,506,470	»
603,162	»	1,386,352	»	576,128	»	1,598,306	»
989,515	»	1,464,919	»	682,159	»	1,613,408	»
997,539	»	1,506,466	»	811,679	»	1,677,177	»
1,309,705	»	77,127	1,000	917,286	»	1,681,345	»
77,129	1,250	138,933	»	1,302,517	»	1,815,655	»
225,331	»	203,627	»	1,302,519	»		
262,715	»	259,194	»	1,316,744	»		

400 ՖՐԱՆՔ ՇԱՀՈՂ 750 ԹԻՒԵՐ

1,246—50	419,981—5	799,731—5	1,126,266—70	1,506,467—8
18,291—5	426,351—5	809,406—10	1,137,276—80	1,516,126—30
52,401—5	432,761—5	811,676—80	1,147,426—30	1,523,026—30
54,136—40	439,211—5	814,656—60	1,147,691—5	1,576,396—400
56,096—100	449,276—80	836,526—30	1,156,636—40	1,598,307—10
77,126—30	451,641—5	838,196—200	1,164,336—40	1,613,406—10
117,571—5	452,741—5	848,821—5	1,209,371—5	1,639,706—10
123,941—4	458,276—80	864,786—90	1,217,146—50	1,640,456—60
127,616—20	487,531—5	880,011—5	1,222,106—10	1,673,526—30
131,811—5	492,911—4	881,721—5	1,234,591—5	1,677,176—80
138,931—5	494,766—70	883,296—300	1,247,391—5	1,680,201—5
188,376—80	515,881—5	883,591—5	1,272,321—5	1,681,341—4
203,626—30	522,126—30	910,661—5	1,296,136—40	1,721,276—80
212,966—70	526,836—40	917,287—90	1,302,516—20	1,728,112—5
218,561—5	567,171—5	926,756—60	1,309,701—4	1,777,026—30
225,332—5	572,916—20	930,186—90	1,316,741—5	1,790,866—70
259,191—5	575,721—5	941,231—5	1,325,221—5	1,794,901—5
262,711—4	576,126—30	941,451—5	1,339,816—20	1,814,161—5
265,931—5	601,781—5	942,316—20	1,354,196—200	1,815,651—5
269,206—10	603,161—5	947,341—5	1,355,401—5	1,832,201—5
282,211—5	617,521—5	951,266—70	1,370,471—5	1,870,411—5
287,731—5	629,861—5	951,671—5	1,379,131—5	1,874,781—5
295,831—5	644,401—5	963,746—50	1,386,353—5	1,875,806—10
299,246—50	672,561—5	989,041—5	1,389,336—40	1,882,366—70
301,166—70	682,156—60	989,511—4	1,396,566—9	1,891,031—5
308,066—69	686,256—60	997,536—40	1,434,206—10	1,913,171—5
310,701—5	705,851—5	998,126—30	1,445,426—30	1,923,066—70
318,701—5	718,801—5	1,043,611—5	1,446,021—5	1,929,131—5
324,696—700	737,166—70	1,045,506—10	1,459,096—100	1,944,196—200
343,416—20	745,681—5	1,051,511—5	1,464,917—20	1,964,151—5
411,711—5	755,316—20	1,088,601—5	1,476,351—5	1,969,021—5
413,781—5	758,396—400	1,105,021—5	1,501,481—5	1,971,721—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ԳԱՂԹԱԲԵՐՔ.— Շաքար.— Ժամանեցին 6,840 պարկ Դրիէսթէ, 1,160 պարկ ռուսական, 200 պարկ փոշի, եւ — մնտուկ թէյի շաքար. ծախուեցան 7,220 պարկ Դրիէստէ և 1,400 պարկ ռուսական. աւստրիականը 67–68 ղրուշի, ռուսականը — ղրշ.ի, թէյի շաքարին 2 մնտուկը 67–68 ղրշ.ի:

Խահուէ.—Ժամանում 1125 պարկ և վաճառում 420 պարկ: Գիներն ամուր կ'քռնուին, 530–680:

Բրինձ.—Ժամանում — և վաճառում 120 պարկ բրինձ: Գիներն են, եգիպտական 79½–80, Ռանկուն 110–115 ղրշ., Ռիզօն 41-42 ֆր., Ճապոն 160–165 ղշ:

Սիպերիական կարագ.—Վաճառումները կ'շարունակեն: Գիները բարձրացան. Թակարդի տեսակները 12½–13 ղշ.ի, և Բեգերսպուրկի տեսակները 13¼–13½ ղրշ.:

Մոմ. — Ժամանում 1500 մնտուկ Ֆուանիէ և — մնտուկ Սելէսդ. վաճառում 240 մնտուկ Ֆուանիէ 58–58⅕ ղշ.ի, և 60 մնտուկ Սելէսդ 57–58 ղշ:

Քարիւղ.— Թրանսիթի վրայ բանուկ գործ կայ, մնտուկը 15½–16½ ղշ., մթերանոցէն յանձնելի:

ՄԵՏԱՂ.— Երկաթ.— Շաբթուս վաճառումներն 160 թոնոս են, որոց 70ը գաւառ ղրկուեցան: Քանի մը տեսակներուն գիները բարձրացան:

Անագ.— Ժամանում և վաճառում 25 տակառ, 960 ղրշ.ի կենդինարը:

Պղինձ.—Լոնտոնի մէջ, Բիլ 55 անգլ. Թըֆ 56.10–57 Պեսդ Սելէքդիտ 58.10 անգլ. ոսկի:

Թիթեղ.—Գինը բարձրացաւ:

Ցինկօ.— Հրապարակն հանդարտ է: Մետաղի միւս տեսակներուն վրայ նշանակութեան արժանի գործ չեղաւ: Ցած. ոսկէն 100 ղշ.էն

Երկաթ ձող, պելժ.		կենդինր.	49–50
» »	շուէտ.	»	79–80
»	շրջանակ	»	53–54
»	Թիթեղ (սաճ) 2/4	»	56–57
» »	5/10	»	64–65
»	12/14	»	69–70
» »	կլոր	»	96–97
Գամ		տակառը	88–89
Անագ		կենդինր.	900 950
Թիթեղ (Թէնէքէ) 2		մնտուկը	158
Պղինձ			13.—
Ցինկօ 100 օխան			387–390

ԱՐՏԱԾԵԼԻ ՆԻՒԹԵՐ.—Մետաքս.— Հրապարակը բանուկ է. գրեթէ պատրաստ ապրանք չկայ: Մանարաններուն մեծ մասն արդէն գոցուած են: Մարսիլիոյ մէջ խոզակի խնդրանք կայ, հաստատ գիներով: Լոնտոնի մէջ գործերն աւելի ոգեւորեալ են, հաստատ գիներով: Լիոնի մէջ Պրուսայի և Պաղտատի խամ մետաքսին (կրէժ) գինն է 41-42½ ֆր: Սուրիա 43. Պրուսայի կրկնլոր մետաքս (Օրկանսէն) 45, Սուրիա 48—50: Մակխոզակ, քիլոն — ղրշ. Զոյգ » » 24–25 ղրշ. Սպիտակ եւ դեղին Պաղտատ 43–47 ղշ. Խամ մետաքս Պրուսայի 215 ղրշ.:

Գորգ.—Շաբթուս մաքսատան մէջ և դուրսը գործառնութիւնք 5000 ոսկի եղան: Քիրման սէճ' և Խորասան խալի կ'փնտռուին: Կեսարիոյ մետաքս սէճ''ներուն վրայ ընթացիկ գործեր եղան, հատը 5¾–6½ ոսկի:

Մորթ.—Շաբթուս հրապարակը չատ հանդարտ էր: Այծի և ոչխարի մորթերն սպառած են: Գառնուկի մորթերուն եղանակն սկսաւ. լաւ գործ կ'ըլլայ: Ճագարի մորթին գինն ինկաւ, 100 հատը 229–232 ղրուշ: Տեղական խաղախորդարանաց համար եղան մորթերուն վրայ գնումները թուլցան, կ'կարծուի թէ գիները պիտի իյնան: Գոմէշի մորթ, չոր, օխան 5 ղշ., Կովու և եզան մորթ, օխան 9–9½ ղշ., Այծի մորթ, չոր, հատը 25–26 ղշ: Ոչխարի չոր մորթ, օխան 4 ղշ.:

Գազի խէժ (ժէլէ).—Ծախուեցան 72 պարկ Կեսարիոյ պէղին 15¾ ղշ. դեղին Պրօնտօ Նիկտէ 18¼–18¾: Պատրաստ 1250–1300 պարկ:

Ճէհրի.—Ժամանում և վաճառում չեղաւ. գիներն են. Կեսարիա 1¾–2, Էնկիւրիւ 2¼, Իսքիլիպ 1¼–2, Զիլէ, Թօգաթ Զորում 1¼–1¾ ղշ. օխան:

Ընկոյզ.— Ընթացիկ գործեր եղան տեղական սպառման համար: Գիներն են Ա. տեսակ 54–60 Բ. տեսակ 45–50 փր. օխան:

Կաղին.—Գիներն ամուր կ'քռնուին. Տրապիզոն 93–95 ղրշ. կենդինարը, Կիրասոն 98–102 ղրշ. կենդինարը:

Խաղկաղին.— Վաճառում չեղաւ: Իզմիրի մէջ մի քանի գործեր եղան: Գիներն են, Իզմիր և այլն 65–70 կենդինարը. Դարդանէլ, Պանտըմա 35–50 կենդինարը:

Չոր Պտուղ.— Մեր հրապարակին վրայ տեղական սպառման համար գործ չեղաւ:

Մասթիքա.—Գործերն անփոփոխ և գիներն անփոփոխ են, 18–22 ղշ. ըստ տեսակին:

1902 Մայիս 18/31

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՈՎԿԻԱՆԵԱՆ ԴՐՍՏԸ

Հիւսիսային-Ամերիկա և Հիւսիսային գերմանական Լոյտ շոգենաւային ընկերութիւնք մտան Մր. Մորկընի կազմակերպութեան մէջ: Նոյն ընկերութեանց Տնօրէն Խորհուրդներն հետեւեալ շրջաբերականն ուղղած են իրենց բաժնետէրերուն.—«Տարի մը առաջ Նիւ-Եորքի մէջ նիստ գումարեցին շահակից ընկերութիւնք գլխաւորութեամբ Մորկըն և Ընկ.եան, Ատլանտեանի վրայ բանող շոգենաւային մեծ ընկերութիւնները մէկ սէնտիքայի մէջ ձուլելու նպատակաւ: Անգլիական և ամերիկեան առաջնակարգ նաւային ընկերութիւնք յայտարարած ըլլալով թէ պատրաստ են մտնել սէնտիքային (Դրըսդ) մէջ, մեզ կ'մնար ի նկատ առնել այդ միութենէն առաջ եկած կացութիւնը: Մէկ կողմէն կ'տեսնէինք այս միութեան վտանգը, միւս կողմէ անգլիական շոգենաւային ընկերութեանց նախանձէն և մրցումէն առաջ եկած իրաց անգոհացուցիչ վիճակին հետեւանօք, անհրաժեշտ դարձած էր նմանօրինակ միութիւն մը, որուն կազմութեան համար տարիներէ ի վեր ընդունայն ջանքեր եղած էին: Բնական էր որ պիտի չընդունէինք ո՛ և է առաջարկ, որ նոյն իսկ անուղղակի կերպով վնասէր մեր ընկերութեան Գերման ազգայնութեան և անկախութեան:

«Հետեւաբար միջոցներ և կերպեր պիտի գտնուէին այս անխուսափելի նախնական պայմանները պահպանելու, և միևնոյն ժամանակ, բարեկամական գործակցութիւն ձեռք բերելու միացեալ կողմերուն միջև: Երկարատև բանակցութիւններէ վերջ, համաձայնութիւն գոյացաւ անգլօամերիկեան սէնտիքային և մեր ու հիւսիսային գերմանական Լոյտին միջև հետեւեալ գլխաւոր պայմաններով.—1. Սէնտիքան կը պայմանագրէ բաժնեթուղթ չստանալ գերմանական ընկերութեանց մէջ, ոչ ուղղակի ոչ անուղղակի կերպով, նմանապէս գերման ընկերութիւնք կը պայմանագրեն անգլօամերիկեան սէնտիքային բաժնեթուղթերէն չստանալ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով: 2. Որպէս զի դաշնագիր կողմանք ուղղակի շահ մը ունենան իրենց միութենէն, երկու գերման ընկերութիւնք ամէն տարի սէնտիքային պիտի վճարեն մէկ միլիոն ոսկիննոց բաժնեթուղթի համապատասխանող շահ մը: Այս կարգադրութիւն եղաւ այնպիսի ժամանակ մը, երբ երկու ընկերութեանց իւրաքանչիւրին դրամագլուխը (բաժնեթուղթի վրայ) 80 միլիոն մարք էր: Եթէ դրամագլուխն աւելնայ, ինչպէս աւելցաւ այն ժամանակէն ի վեր, սէնտիքան իրաւունք ունի բաժնեթղթոց դրամագլխին վրայ 25 % բարձրացնել սէնտիքային վճարելիք բաժինը: Սէնտիքան ալ երկու գերման ընկերութեանց պիտի վճարէ իր դրամագլխէն 6 % տոկոս մը 1 միլիոն ոսկիննոց շահաբաժնի մը վրայ: 3. Երկու կողմանց նպաստաւոր գործակցութիւնն ապահովելու նպատակաւ, ժամանակամիջոց մը կազմուած է որուն պաշտօնն է հսկել համաձայնութեան կէտ առ կէտ գործադրութեան վրայ, գերման ընկերութիւններն և սէնտիքան շարունակ շփման մէջ պահել իրարու հետ, և իրենց հանրային շահերուն վրայ միաբանութիւն հաստատել: Այս ժամանակամիջոցը պիտի բաղկանայ սէնտիքային երկու ներկայացուցիչներէն և գերման ընկերութեանց երկու ներկայացուցիչներէն: 4. Միութիւնն յարձակողական և պաշտպանողական զինակցութիւն մը պիտի ըլլայ, և հետեւաբար արտաքին մրցումի ոտնձգութեանց դէմ զիրար պիտի պաշտպանեն սէնտիքան և երկու գերման ընկերութիւնք: 5. Եթէ դաշնագիր կողմերէն մին պէտք ունենայ առժամապէս աւելցնելու իր շոգենաւերուն թիւը՝ իր վաճառականութեան պահանջումներուն համեմատ, օտար նաւաբաններէն աւելի նախապատուութիւն պիտի տայ միւս կողմին շոգենաւերը վարձելու, և այս առթիւ պայմանք որոշուած են համաձայնութեան մէջ: 6. Սէնտիքան իր շոգենաւերէն և ոչ մին պիտի ղրկէ գերմանական նաւահանգիստ մը առանց երկու գերման ընկերութեանց հաւանութեան: Գերման ընկերութիւնք ալ անգլիական նաւահանգիստներուն հետ իրենց շոգենաւային փոխադրութեանց ազատութիւնը սահմանափակած են, բայց այս պայմանէն դուրս են (ա) այն անգլիական նաւահանգիստները, ուր այժմ արդէն մեր ընկերութիւնք շոգենաւ կը բանեցնեն, (բ) պապագային ալ այնպիսի անգլիական նաւահանգիստներ, ուր սէնտիքան Անգլիայէն ուղղակի շոգենաւ չի բանեցներ, (գ) Գերման ընկերութիւնք պապագային կրնան շոգենաւ բանեցնել Հարաւային Ամերիկայի, Մեքսիքայի կամ Արեւմտեան Անգլիական անգլիական նաւահանգիստները, նոյն իսկ եթէ սէնտիքան Անգլիայէն նաւ բանեցնէ դէպ ի այդ տեղերը: 7. Միացեալ Բրիտանիոյ նաւահանգիստներուն և Ամերիկայի միջև բանող սէնտիքային շոգենաւերէն իրենց երթի ու դարձի ճամբորդութեանց միջոցին շաբաթն երկու շոգենաւ միայն պիտի հանդիպին ֆրանսական ո՛ և է նաւահանգիստ: Փոխադարձաբար, Ամերիկա եկող գացող գերման շոգենաւք եւս, անգլիական պէս, պիտի չհանդիպին պելժ նաւահանգիստները, և տարին 75 անգամէն աւելի պիտի չհանդիպին անգլիական նաւահանգիստներն Ամերիկա գացած ատեն, Ամերիկայէն դառնալու ատեն ալ 75 անգամ, այսինքն երկու գերման ընկերութիւնք անգլ. նաւահանգիստները պիտի հանդիպին տարին 300 անգամ միայն: 8. Շոգենաւային նոր գիծերու հաստատութիւնը, կամ գտնուած գիծերուն ընդարձակութիւնը մասնաւոր խորհրդակցութեանց առարկայ պիտի ըլլան: Եթէ սէնտիքան փափաքի շոգենաւուց յաւելման, կամ նոր ընկերութիւն մը հաստատէ, գերման ընկերութիւնք իրաւունք պիտի ունենան նոր ձեռնարկութեան մասնակցիլ մինչեւ անոր երրորդ մասին. նոյն սէնտիքան եւս նոյն իրաւունքը պիտի ունենայ, եթէ գերման ընկերութիւնք նոր շոգենաւ աւելցնեն կամ նոր ընկերութիւն մը հաստատեն: 9. Եթէ անհամաձայնութիւն ծագի մասնախմբին անդամոց մէջ, վերջին որոշումը կ'մնայ երկուց կողմանց Տնօրէն Խորհուրդներէն ընտրուած յանձնաժողովի մը, կամ իրաւարարական ատեանի մը: 10. Եթէ պատերազմ ծագի Գերմանիոյ և Միացեալ Նահանգաց միջև, կամ Գերմանիոյ և Անգլիոյ և կամ Անգլիոյ և Միացեալ Նահանգաց միջև, համաձայնութիւնը պիտի դադրի պատերազմին բովանդակ տեւողութեան միջոցին: 11. Համաձայնութիւնը կնքուած է 20 տարուան համար. բայց իւրաքանչիւր դաշնագիր իրաւունք ունի համաձայնութեան վերաքննութիւն առաջարկել տասնամեայ շրջանէն վերջ, և հետեւեալ տարին ալ համաձայնութենէն դուրս ելնել, եթէ վերաքննութիւնը գոհացուցիչ արդիւնք չունենայ: 12. Սէնտիքան Հիւսիսային-Ամերիկա շոգենաւային ընկերութեան միայն իրաւունք տուած է ապրանք փոխադրելու Նիւ-Եորքի և արեւելեան Ասիոյ միջև, ինչպէս նաև Նիւ-Եորքի և արեւմտեան Անգլիական միջև: Սէնտիքան իրաւունք չունի այս գիծերուն վրայ:»

‧:‧ Գերմանական երկու ընկերութեանց բաժնեթուղթերն զգալի բարձրացում կրեցին այս նոր համաձայնութեան վրայ:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ԺԲ.

5. Աղեքսանդրիոյ, Անտիոքի և Երուսաղէմի Պատրիարքաց, ինչպէս նաև Պուլկարաց Եկզարքին, Նեստորականաց, Ասորիներու, Ղպտիներու, Մարոնիներու, Մելքիդներու, կաթոլիկ Ղպտիներու Պատրիարքաց և Հրէից Խախամարանին վրայ ըսուածները կէտ առ կէտ առնուած են անցեալ տարուան Օրացոյցին 439–440 էջերուն մէջ տրուած տեղեկութիւններէն կամ անոր այծ տարուան կրկնութենէն (էջ 555–6), իսկ Աթոռոլի վանքին վրայ գրուածներն առնուած են Ցովակիմ Պատրիարքի ընտրութեան առթիւ Այնորոզի վրայ խօսող յօդուածի մը հայերէն թարգմանութենէն զոր ըրած էր թերթ մը: Յիշատակել չէ՞ր արժեր արդեօք:

6. Մինչեւ 1873 կ'դնէ Ասորիներու Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքև գտնուիլը: Բայց աւելի վաւերական փաստեր ունինք ցոյց տուող թէ 1873ին այդպիսի ձգտում մը տեսնուած է Ասորիներու մէջ, բայց իրականացումն 1884–85 թուականներուն տեղի ունեցած է: (*)

7. 184 էջին մէջ նշանակեալ Հրէից երեսփոխան բաժանման թուականը չորոշելէ յետոյ աւելի լաւ կ'ըլլար երբեք չխօսիլ այս մասին:

Այս դիտողութիւններն ընելէ յետոյ պէտք է ըսել թէ նիւթն ինքնին Ընդր. Օրացոյցի մը համար պատշաճագոյն նիւթերէն մէկն է որչափ որ անխնամ կերպով և համեմատութեան, բաղդատութեան, և դասակարգութեան թերութիւններով կատարուած ըլլայ: Հետաքրքրական, շահեկան և օգտակար ըլլալով, եթէ այդ պակասութիւններն ալ ունեցած չըլլար, այն ատեն թերեւս լաւագոյն մասը պիտի կազմէր Ընդր. Օրացոյցին:

‧:‧ Դարձեալ Խաչկոնցն է որ առաջարկէ կ'ելլէ, շահեկան նիւթով մը՝ Կ. Պոլսոյ Հայ ֆօլկօրին ծագումը ուսումնասիրելով՝ սկսեալ Բիւզանդական շրջանէն մինչև 17րդ դարուն վերջերը: Նիւթին շահեկանութիւնն և կարեւորութիւնն ուրանալ շատ անտեղի պիտի ըլլար, ինչպէս նաև անոր մտադրած նպատակին հասած ըլլալը խոստովանիլ՝ շատ մեծ միամտութիւն: Գործը՝ ինքնին շատ ծանր աշխատութեան կարօտ, բաղում քննելի, ուսումնասիրելի, և խուզարկելի տարրերով լի՝ արդարև բաւական պիտի ըլլար յաղթանակի պսակ մը հանդիսանալ զայն յօրինողին եթէ զայն յօրինող մը գտնուէր: Փայլուն և խիստ շողշողուն վերտառութեամբ մ'է որ միայն հասարակութիւնն իր հետաքրքրութեան յագուրդ տուած պիտի ըլլայ միայն: Գալով բուն նիւթին, անիկա քաղուածներու վրծում մ'է առնուած դարձեալ անցեալ տարուան Օրացոյցին մէջ՝ այնքան խնամով պատրաստուած «Կ. Պոլսոյ Հայերն և իրենց Պատրիարքները» վերնագրով մասէն, որ գէթ մէկ անգամ չէ յիշատակուած այդ տասնըվեց էջերուն մէջ (էջ 185–201): Եւ այս տեսական գործ մը և գիրք մ'է, և պաշտօնական ալ հրատարակութիւն և ոչ թէ լրագրական վաղանցուկ յօդուած մը: Չէ թէ միայն այդ տասնըվեց էջերուն միակ աղբիւրը չէ յիշուած, այլ այդ միակ աղբիւրին մէջ յիշատակուած աղբիւրներն ալ մոռացութեան տրուած են: Եթէ Խաչկոնց զգուշացած էր յիշատակել հեղինակին անունն՝ իր հեղինակութեանը ստուեր չձգելու համար—ինչպէս պիտի ըսէին ոմանք—, անշուշտ պատճառ մը չպիտի ունենար չյիշելու՝ անոր աղբիւրները, զորս հեղինակը կարելի եղածին չափ դրած է թէ՝ դիւրութիւն մը տուած ըլլալու համար ձեզի և թէ գործադրած ըլլալու համար պատմագիրի մը պարտաճանաչ խղճմտութիւնը, գործին իրական արժէքը չեշտելով միանգամայն:

Եւ մեք տարակուսանօք կ'մտածենք որ եթէ Խաչկոնց այս նախանձախնդիր պարտաճանաչութեամբ վարուած ըլլար, արդեօք քանի՜ տող պիտի մնար իր առածներէն զատ՝ որ իր կողմէն աւելցուած ըլլային: — Մեք կ'կարծենք թէ գրեթէ ոչինչ:

Եւ այս այսպէս ըլլալէն յետոյ զլանալ գէթ հեղինակին անունը մէկ անգամ յիշատակելու պատիւը, հաւատացէք թէ շատ ազնիւ բան մը չէ:

Զոր. օրինակ գրպարտութիւն մը ըրած չըլլալու համար, մեր դիտածներուն հաղորդակից ընենք ընթերցողները, ցոյց տալով միայն այն տեղերն որոնցմէ օգտուած է, ընթերցողին ձգելով զանոնք իրարու քով դնել և համեմատել:

Այսպէս բիւզանդական շրջանին վրայ (էջ 185) խօսելով, քանի մը շատ սովորական և ամէնուն ծանօթ խօսքերով կ'սկսի գործը: Հազիւ թէ բուն նիւթին ձեռնարկած է (185 էջ վարէն 8րդ տողէն սկսեալ) ա՛լ կ'սկսի օգտուիլ—առանց մոռնալո՞ւ թէ չյիշելով—նախորդ Օրացոյցին 78րդ էջէն, և մինչև գլուխին վերջը (187 էջին վերջը) կը գործածէ զայն իբր աղբիւր, պատահաբար օգտուելով անշուշտ 1900-ի Ընդարձակ Օրացոյցին 163—164 էջերէն և 1901 Օրացոյցին 133րդ էջէն:

Բ. Մասին մէջ՝ որ է «շրջան Օսմ. Տիրապետութեան» կ'խօսի զանազան գաղութներու վրայ, որոց կազմութիւնը պիտի ցոյց տանք:

Ա. Խէնէյի Բ. Գաղութը (188–190) կազմուած է 1901ին 79, 80, 84, 85 էջերուն մէջ գտնուած տեղեկութիւններէն. 188 էջին մէջ առանց յիշելու կ'օգտուի 1899ին Մանուէլի մենաստանի վրայ գրուած յունարէն պատմութեան մը հայերէն թարգմանութենէն՝ ինչպէս նաև 189րդ էջին մէջ գտնուած երկու յիշատակարաններն առած է Պատմ. Հայ. Տպագրութեան անուն գործէն (որոնք միայն մասնանշուած են նախորդէն, էջ 84-85, 1901 Ը. Օ.), առանց մէջ բերելու: Այնպէս որ զանոնք մէջ բերած ըլլալն իսկ Խաչկոնց կ'պարտի նախորդին, որ այդ ծանօթութիւններն եթէ տուած չըլլար՝ ապահովաբար չպիտի հրատարակուէին:

Բ. Պրուսայի հայ գաղութը (էջ 190) կազմուած է 1901ի Ընդ. Օրացոյցի 79րդ էջէն, և թերթէ:

Գ. Էնկիւրիի հայ գաղութը (էջ 190) 1901 Ը. Օ.ին 80րդ էջին ստորև գտնուած ծանօթութենէն:

Դ. Դօքմանցի հայ գաղութը (նոյն) 1901–ին 81,82,94,131, և 1900ին 158 էջերուն մէջ գտնուած ինչ ինչ տեղեկութիւններէն՝ (զորս ճիշտ չառնել անգամ չէ գիտցած),

Ե. Ակնը գաղութը (էջ 192) 1901ին 81 էջէն և նոյն էջին ծանօթութենէն:

Զ. Պարտիզակի գաղութներ (էջ 192–93) նոյն գործին 85,87,88 էջերուն մէջ գտնուած տեղեկութիւններէն,

Է. Մուշի հայ գաղութներ (193) 91, 94,131 էջերէն:

Ը. Ակնի հայ գաղութ (էջ 193–4), 92,93,110,132 էջերէն:

Թ. Տէվրիկցի հայ գաղութ (էջ 194) 96,92,103 էջերէն:

Ժ. Խարբերդցի հայ գաղութ (194–5) 92 և 132 էջերէն: Եւ վերջապէս

ԺԱ. Անհետացած եկեղեցիները մասամբ 1901ի Օրացոյցին 81րդ էջէն կազմուած (միայն սա տարբերութեամբ որ յայտնի խեղաթիւրում մը եղած է): Ինչպէս նաև 196 էջին մէջ 98, 197 և 111 էջերէն և 198 էջն ամբողջութեամբ նախորդ տարուան 110–111 էջերէն՝ կ'կազմէ:

Բայց ցոյց տալու համար թէ ո՛ր աստիճան նմանութեամբ մ'է որ կ'օգտուի իր աղբիւրէն առանց դասակարգ դնելու, առաջին էջէն նմոյշ մը կուտամ.

Կոստանդնուպոլիս Հայ բնակիչներ ունեցած է Բիւզանդեան կայսրութեան առաջին տարիներէն: Առոնք յունական ծէսին հետեւելով իբր առանձին հասարակութիւն չէին նկատուեր:

Արեւմտեան Հայք վաղուց բիւզանդական իշխանութեան տակն էին և այն տեղի բազմաթիւ Հայեր արդէն վատասերուած ու Յունական եկեղեցւոյ յարելով «բիւզանդացի» դարձած էին: Արեւելեան կայսրութիւնը բազմազան ազգերէ նոր ազգ մը ստեղծեր էր որ բիւզանդացի կ'կոչուէր: Բիւզանդացիներուն լեզուն յունարէնի ու լատիներէնի խառնուրդ մ'էր, իր քաղաքակրթութիւնը կ'բաղկանար հռոմէական, յունական և արեւելեան տարրերէ: Բիւզանդացի անունով կ'կոչուէին նաև հոն բնակող Ասորիներ և ուրիշ սեմական ցեղեր, նաև պարսիկներ, գերմանացիներ, ու սլաւներ: Յունական տարրէն յետոյ գերակշռուեցան Արեւելցիք, որոնց մէջ առաջին տեղը կ'գրաւէին Հայերը կամ աւելի ճիշտ է ըսել Հայ Հռոմները, որոնք այդ շրջանին Արմենիակոններ կ'կոչուէին:

ԱՐՇԱԿ Ա. ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆ

(*).—Այս մասին ուրիշ առթիւ մը երկարօրէն գրելու առիթը պիտի ունենանք. Ա. Ա.

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
ՏՊԱՐԱՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ» ՕՐԱԳՐՈՅ
Կ. Պոլիս, Նօ 23, 25, Պապը Ալի Ճատտէսի

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի (2)

ԳՍԱՎԻԷ ՏԸ ՄՕՆԹԷՓԷՆ

ԴՐԱՄԻՆ ՁՕՀԵՐԸ

ԳԻՐՔ Բ.—ԴՐԱՄԻ՞Ն ԹԷ ՍԻՐՈՅ ՁՕՀԵՐԸ

Գ.

—Կ'ուզեմ վստահ ըլլալ թէ խաբուած չեմ, շարունակեց կոմս տը Վէրժի: Այս անիծեալ նամակն ստացած օրէս, սեւուռն գաղափար մը կ'հալածէ զիս: Խելքս կ'մոլորէ: Տենդ մը կ'այրէ կ'ճաւոցնէ զիս: Եթէ այս անձկագին վիճակը շարունակէ, խելքս պիտի թռցնեմ: Ձեզ ուղեր լրտեսութիւն ընելու չափ վիջանիլ: Մնաց որ, պիտի չկրնամ լրտեսել, որովհետեւ այդ տեսակ գործեր սոսկում կ'պատճառեն ինծի: Պէտք է ուրեմն որ ուրիշներ փնտռեն ինծի համար: Պէտք է որ ճարպիկ գործակալներ ձեռք առնեն վստահուած պաշտօնս դառը: Եկած եմ խնդրելու ձենէ որ այս գործակալներն հայթայթէք ինծի եւ դուք անձամբ վարէք զանոնք: Կ'ուզէ՞ք...:

Դ.

Գործի մարդն իր որոշումը տուած էր կանխաւ: Բայց մտածելու ձեւ առաւ, պատասխանելէ առաջ:—Ձեր ըսածը պիտի ընեմ, թէեւ ձեռնարկը փափուկ է, ըսաւ վերջապէս: Վստահ եմ թէ պիտի հաւաստենք որ Տիկին տը Վէրժի արժանի է ձեր բովանդակ յարգանքին, ինչպէս ձեր բովանդակ սիրոյն: Ձեզ պիտի յանձնեմ գծուած հեղինակն անանուն նամակին որ այնքան դժբախտ կ'ընէ ձեզ:

—Ձեռք բերէք այս արդիւնքը, պատւոյ կոմսը, եւ իմ երախտագիտութիւնս...:

—Երախտագէտ ըլլալու բան չկայ, ընդմիջեց Մալըբրդիւի: Մեր բանը գործն այս տեսակ քննութիւններ կատարել է: Աշխատութիւններս պիտի վճարուին...:

=Հայնօրէն, կ'խոստանամ: Աւելորդ է, այնպէս չէ՞, ամենամեծ շրջահայեցութիւն պատուիրել ձեզ:

—Բոլորովին աւելորդ: Պատիւ ունիմ կրկնելու թէ իմ գործածած մարդոցս վրայ վստահ եմ: Կ'մնայ քանի մը նոր հարցումներ ընել ձեզ և անհրաժեշտ տեղեկութիւններ առնել: Երկար չի տեւեր: Շատ հիւր կ'ընդունի՞ք:

=Շա՛տ:

—Տիկին Կոմսուհին բացարձակ ազատութիւն կ'վայելէ ըսիք, չէ՞:

=Անսահման, ինչպէս անսահման էր, եւ է տակաւին, իմ վստահութիւնս անոր վրայ: Թերեւս իմացած էք որ գիտական աշխատութիւններով կ'զբաղիմ:

—Ամէն մարդուն գիտցած բանն է ատ: Ձեր աշխատութիւններն հռչակաւոր ըրած են ձեր անունը:

=Այս աշխատութիւնները շատ կ'զբաղեցնեն զիս: Կեանքիս մէկ մասը կ'անցընեմ աշխատութեան սենեկիս մէջ: Չէի կրնար նորատի կին մը դատապարտել որ իմ կամաւոր մեկուսացումիս մասնակցի: Հետեւապէս կատարեալ ազատութիւն տուած եմ Տիկին տը Վէրժիի: Այս անկախ վիճակը, իմ գաղափարովս, հաւատարմութեան երաշխաւորութիւն մը պէտք է ըլլար: Անկեղծ եւ ուղղամիտ բնութիւն մը իրաւամբ կ'ընդվզի անարդար եւ այս իսկ պատճառաւ նախատական կասկածի մը դէմ, բայց իր ներշնչած վստահութիւնը վատօրէն չարաչար գործածելու գաղափարը սոսկում կ'պատճառէ իրեն: Կ'ուզէի որ կինս երջանիկ ըլլայ եւ երբեք չգայթի տարիքիս չնայելով ինծի հետ ամուսնանալուն համար: Ա՜յնքան կ'սիրեմ զինք: Ա՛հ, եթէ գիտնայիք թէ ո՜րքան կ'սիրեմ:

Կոմս տը Վէրժի, այս խօսքերն ըսած ատեն, ձեռքն երեսին տարաւ գաղտագողի, խոնաւ աչքերը սրբելու համար: Մալըբրդիւի շարունակեց.—Երեկոյթներ ու պարահանդէսներ կուտա՞ք:

=Այո՛, ձմեռը:

—Ամառն ի՞նչ կ'ընէք:

=Երբ ճամբորդութիւն չընեմ, կ'երթանք քանի մը ամիս կ'անցընենք ի Լուաէ, Սրախուշի Դէնակիս մէջ, որ Օրլէանի եւ Դուռ տիւ Ռուա Մարքիզուհիին սեփական հողերուն միջև կը գտնուի:

—Ա՛հ, ըսաւ Մալըբրդիւի անտարբեր ձայնով մը, Տիկին տը լա Դուռ տիւ Ռուան կ'ճանչնա՞ք:

=Այդ պատիւն ունինք: Բայց ինչո՞ւ կ'հարցնէք:

—Դիպուածական հարցում մ'է: Առիթ ունեցած եմ իր հանգուցեալ ամուսնոյն գործերով զբաղելու: Կը վերսկսիմ հարցումներս.—Լուաէի ձեր դղեակին մէջ մարդ կ'ընդունի՞ք:

=Բարիզի մեր ամէնէն մտերիմ բարեկամներն եւ գիւղի դրացիները:

—Շատ երիտասարդ կա՞ն ատոնց մէջ:

=Քանի մը հատ:

—Կարծեմ ըսիք թէ Տիկին Կոմսուհին սիրուն է:

=Անկէ աւելի: Պաշտելի է:

—Դուք մարդիկը կ'ճանչնաք եւ վստահապէս գիտէք թէ պաշտելի կին մը պաշտողներ կ'ունենայ, որքան ալ հիմնաւոր ըլլայ իր առաքինի համբաւը: Պղատոնական պաշտողներու վրայ է խօսքս, սխալ չհասկցուի:

=Կոմսուհիին հետ, ինչպէս ամէն կիներու հետ, գաղտնի ու յարգալից սիրաբանութիւն կ'ընեն եւ ամուսին մը իրաւունք չունի արտնեղելու:

—Այս գաղտնի ու յարգալից սիրաբանողներուն մէջ դիտա՞ծ էք որ մէկը միւսներէն աւելի փութկոտ ըլլայ:

=Ո՛չ, ատանկ բան դիտած չեմ: Տիկին տը Վէրժի խնդուն ու վառվռուն է, բայց ո՛չ թեթեւաբարոյ: Շատ նշանակալից հետապնդումներ չընդունիր:

—Անանուն նամակն ուրիշ որե՛ւ է բացորոշ սակայն եթէ ոչ ճշմարտած տարփածուի մը:

=Չեմ գիտեր, եւ ի զուր կ'փնտռեմ:

—Տիկին Կոմսուհին բարեպա՞շտ է:

=Այո՛, բայց առանց ցուցամոլութեան:

—Իր նախընտրած հաճոյքներն ո՞րո՞նք են:

=Պար, թատրոն, հեծելութիւն:

—Ձի կ'հեծնէ՞:

=Գրեթէ ամէն օր:

—Դուք ալ կ'ընկերանա՞ք:

=Շատ քիչ:

—Ձեր բացակայութեան միջոցին որո՞ւ պաշտօն կուտաք հսկել ձեր կնոջ վրայ՝ իր պտոյտներուն ատեն:

=Իմ առաջին կառապանիս՝ Ժագ Սիւռոյի, նախկին ձիավարժ Դուքս տը լա Ռ...ի: Մեծ վստահութիւն ունիմ վրան:

—Երբ ճամբորդութիւն ընէք, Տիկին Կոմսուհին ալ հետ կ'տանի՞ք:

=Սովորաբար ո՛չ:

—Ինչո՞ւ:

=Իմ տեղափոխութիւններս գրեթէ միշտ գիտական խուզարկութիւններու համար են եւ նորատի կնոջ մը համար ձանձրալի եւ յոգնեցուցիչ պիտի ըլլան:

—Տիկին տը Վէրժի այն ատեն միա՞ռնակ կ'մնայ Բարիզի մէջ կամ գիւղը:

=Այո՛:

—Ձեր վերջին բացակայութիւնն ե՞րբ էր:

=Գրեթէ վեց ամիս առաջ: Երկու ամիս կայ դառնալս:

—Ահա ատոնք գիտնալ կ'ուզէի: Հաճեցէք անանուն տոմսակն ինծի ձգել: Անոր գիրն ուսումնասիրելու պէտք ունիմ:

=Առէք սա գարշելի նամակը...: Բան մը կայ որ միտքս կ'զբաղեցնէ:

—Ի՞նչ է:

=Ձեր գործածած մարդիկն անշուշտ պէտք պիտի ունենան ազատօրէն տունս մտնելու:

Մալըբրդիւի գլուխն երերցուց եւ պատասխանեց.—Ամենեւին: Իմ գործակալներս անծանօթ պիտի մնան, նոյն իսկ ձեզի:

=Նոյն իսկ ինծի՞, կրկնեց կոմսն ապշութեամբ:

—Այո՛: Եւ ասիկա կրնայ գաղափար մը տալ այն անթափանցելի գաղտնիքին վրայ որով շրջապատուած պիտի ըլլան անոնց գիւտումները:

=Արդարեւ անթափանցելի, եթէ այդպէս է, ըսաւ ծերունին: Յետոյ աւելցուց.—Հաճեցէք իմացնել ինծի հիմա թէ ի՞նչ պիտի վճարեմ:

—Յաջողութենէն ետքը դո՛ւք որոշեցէք:

=Բայց ծախքեր պիտի ընէք, չէ՞:

—Հարկաւ:

=Գէթ նախնական ծախքերը վճարեմ:

—Դուք գիտէք:

Մ. տը Վէրժի թղթապանակէն հանեց պանքատոմսեր զոր գրասեղանին վրայ դնելով ըսաւ.—Ասիկա թերհաշիւ մ'է: Երբ դրամ ուզէք, տեսօրէն վճարելի թուղթ քաշեցէք վրաս: Անմիջապէս կ'վճարեմ:

Մալըբրդիւի խոնարհեցաւ, պանքատոմսերը դարակի մը մէջ նետեց առանց համրելու եւ հարցուց.—Ստացագի՞ր կ'ուզէ՞ք:

=Հարկ չկայ:

—Ուրիշ բան մ'ալ պիտի ըսեմ: Ձեր հասցէին պէտք ունիմ: Քիչ մ'առաջ ինծի յանձնուած ձեր քարդին վըրայ յիշատակութիւն մը չկայ:

=Վիլլառի ծառուղին թիւ ... կը բնակիմ:

Գործի մարդը ծանօթագրեց և ոտք ելաւ:—Ե՞րբ պիտի սկսիք գործի, հարցուց Մ. տը Վէրժի:

=Վաղը, թերեւս այսօր: Հաւատացէք որ բան մը զանց պիտի չըլլայ ամենակարճ միջոցի մէջ մեր նպատակին հասնելու համար:

=Կ'յուսամ:

Մալըբրդիւի զանգակը զարկաւ և պաշտօնեան առաջնորդեց այցելուն: Սենեկին դուռն հազիւ գոցուած էր երբ ձայնագիր գործիքը նորէն կատարեց իր դերը: Թանձրաքարտէ տուփին խորէն սա բառերը լսուեցան.—

(Շար.) Թարգմ. Ժ. ՇԻՐԱԿԱՑԻ